

Hoveniers en Groenvoorziening

Dit is de arbocatalogus voor de sector Hoveniers en Groenvoorziening. Deze arbocatalogus is opgesteld in opdracht van en in samenwerking met de Branchevereniging VHG, FNV Bondgenoten en CNV Vakmensen door Stigas.

Inhoudsopgave

Arbocatalogus	3
Toelichting Arbocatalogus	4
Handgedragen machines	6
Bosmaaier (Lichamelijke belasting)	6
Bosmaaier (Veiligheid)	9
Motoraangedreven handgereedschap	12
Motorheggenschaar (Lichamelijke belasting)	15
Motorkettingzaag (Lichamelijke belasting)	18
Motorkettingzaag (Veiligheid)	21
Trekkers en zelfrijdende machines	24
Aftakas	24
Beladen van aanhangwagen en bedrijfswagen	27
Bijlage Losbreekreminrichting / hulpkoppeling	32
Bijlage 2 Toegestane trekkracht van kettingen	33
Bijlage 3 Zekeren van zwaar materieel	33
Heftruck	34
Kleine shovel	38
Zelfrijdende maaimachines	41
Minigraver	44
Takkenversnipperaar	47
Tweewielige trekkers	50
Vierwielige trekkers	53
Bijlage 1 Voorbeeld instructie	57
Zittend werk	57
Organisatie en beleid	61
Arbobeleid	61
Bijlage 1 Stappenplan Arbobeleid	64
Bedrijfshulpverlening	66
Jongeren	69
Bijlage 1 - Kinderen	72
Bijlage 2 - Jeugdigen	73
Bijlage 3 - Deskundig toezicht	74
Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)	74
Bijlage 1 Gedragscode	79
Bijlage 2 Klachtenregeling	80
Bijlage 3 Checklist	81
Bijlage 4 Stresssignalen	81
Bijlage 5 Maatregelen	83
Zwangerschap en arbeid	84
Bijlage 1 Giftige stoffen	88
Bijlage 2 Kolen	89
Overige	90
Bedrijfswagen als schaftruimte	91
Bestraten	94
Bijlage 1 Aanbrengen elementverharding	98
Biologische stoffen van planten en schimmels	100
Geluid	103
Keuze gehoorbeschermingsmiddelen	107
Wat is lawaai?	107

Hijsmiddelen	109
Bijlage Hijsbewijs	112
Interieurbeplanters en lichamelijke belasting	113
Machineveiligheid algemeen	115
Onkruidbestrijding en gewasbescherming	120
Persoonlijke beschermingsmiddelen	124
Bijlage 2. Beschrijving van persoonlijke beschermingsmiddelen	127
Rooien en planten	128
Schoffelen	131
Trillingen	134
Bijlage Europese norm Trillingen	137
Bijlage 2 Wetgeving	137
Uitlaatgassen	140
Werken bij verschillende weersomstandigheden	144
Werken op hoogte	147
Werken langs de weg	150
Zoönosen, beroepsgerelateerde infectieziekten en insectenbeten en - steken	152
Bijlage 2 Ziekte van Lyme	155
Steken van wespen, bijen en hommels	155
Bijlage 4 De vossenlintworm	157
Contact	159
Disclaimer	159

Arbocatalogus

De arbocatalogus is een praktisch hulpmiddel bij het opzetten van een gezonde en veilige bedrijfsvoering. De arbocatalogus is geschreven voor iedereen die werkt in de agrarische en groene sector. Voor de meest voorkomende knelpunten en aandachtsgebieden in het werk hebben werknemers- en werkgeversorganisaties samen oplossingen en aanbevelingen voor u op een rij gezet.

Wat heb ik eraan?

Zoeken in de arbocatalogus

Selecteer eerst de sector waarvan u iets wilt weten. In beeld verschijnt dan een lijst van aandachtsgebieden en bijbehorende onderwerpen. U kunt ook een trefwoord opgeven. Dan verschijnen alle documenten uit de arbocatalogus waar het trefwoord in voorkomt.

Toelichting Arbocatalogus

Wat betekenen de verschillende kopjes in de arbocatalogus

In de arbocatalogus worden een aantal vaste kopjes gebruikt*.

- **Wat is de gewenste situatie? (De norm)** - Hierin geven werkgevers- en werknemersorganisaties aan welk doel zij in de sector willen bereiken of aan welke norm bedrijven in de sector moeten voldoen.
Een doel kan bijvoorbeeld zijn dat bepaalde werkzaamheden geen gezondheidsklachten veroorzaken. Een norm kan bijvoorbeeld zijn dat een bepaalde werkzaamheid maximaal 6 uur dag wordt gedaan of dat bij een bepaalde werkzaamheid niet meer dan 23 kilo mag worden getild.
- **Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen** - Hierin worden kort maatregelen of een combinatie van maatregelen gegeven waarmee een bedrijf, werkgever en werknemer de gewenste situatie kan bereiken of aan de norm kan voldoen.
- **Toelichting op de maatregelen** - Hierin staat een verdere uitwerking van de gewenste situatie en de maatregelen die moeten worden getroffen. Verder bevat de toelichting tips en aanbevelingen die kunnen helpen op de goede manier te werken. Klik op de tekst "Toelichting op de maatregelen" om de pagina verder te openen.
- **Checklist voor de dagelijkse praktijk** - Onder de kopjes hierboven staan vooral acties die de werkgever moet doen. In de checklist voor de dagelijkse praktijk staan tips waar een werknemer (of iemand anders die het werk gaat doen) aan moet denken voordat hij/ zij aan de slag gaat.

Ben ik verplicht te werken volgens de arbocatalogus?

Ja en nee! 'Wat is de gewenste situatie? (De norm)' en 'Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen' zijn brancheafspraken tussen sociale partners (vergelijkbaar met een CAO), waar werkgevers en werknemers in de sector zich aan moeten houden. De arbeidsinspectie gaat hier ook op controleren. Alle andere onderdelen bevatten extra informatie die kan worden gebruikt om de beste werkmethode voor uw bedrijf te kiezen. Betekent dit dan dat u altijd exact volgens de arbocatalogus moet werken en hier nooit van af mag wijken? Nee, u mag van de arbocatalogus afwijken, mits de werkwijze die u kiest maar gezond en veilig is, voldoet aan de wet en minimaal hetzelfde beschermingsniveau/ veiligheidsniveau biedt als de werkwijzen zoals die omschreven staan in de arbocatalogus.

Wat is de status van de arbocatalogus?

De arbocatalogi zijn ondertekend door sociale partners en goedgekeurd door de Inspectie SZW en zijn daarmee officieel van kracht in de verschillende agrarische en groene sectoren.

* De sector Bos en Natuur heeft een aantal andere kopjes (zie toelichting Bos en Natuur).

Bosmaaier (Lichamelijke belasting)

De bosmaaier wordt vooral gebruikt om te maaien op plaatsen die voor grote machines niet of moeilijk bereikbaar zijn. De maaier kan worden voorzien van diverse uitrustingsstukken. Langdurig werken met deze machine is lichamelijk zwaar belastend.

Voor veiligheid en de bosmaaier, ga naar Bosmaaier (veiligheid)

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Werken met de bosmaaier leidt niet tot gezondheidsklachten.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Voorkom of beperk het maaien met de bosmaaier door een andere maaitechniek te kiezen.
- Werk niet meer dan vier uur per dag of drie dagen per week met de bosmaaier. (Voor sommige machines kunnen andere maxima gelden, zie toelichting). Zorg voor taakroulatie.
- Werk met een veilige en goed onderhouden bosmaaier.
- Stem de bosmaaier af op het werk: zorg dat het vermogen en gewicht niet te zwaar zijn.
- Voorzie de bosmaaier van een maaiigarnituur dat licht maait.
- Voorzie bosmaaiers van een comfortabel en goed af te stellen draagstel.
- Zorg voor passende persoonlijke beschermingsmiddelen.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Overweeg een alternatief voor de inzet van handgereedschap, bijvoorbeeld:
 - een bermpalenmaaier (bij het maaien onder vangrails).
 - een radiografisch bestuurbare taludmaaier.
 - een hydraulische arm met maaiigarnituur aan een trekker (bij het maaien van taluds of slootkanten).
- Stel bij de aanschaf van een nieuwe bosmaaier hoge eisen aan ergonomie en trillingsdemping.
- Bespreek de norm waaraan de nieuwe machine moet voldoen.
- Gebruik een bosmaaier die niet te zwaar is.
- Beoordeel vooraf de gevaren van het werk. Controleer te maaien objecten op stenen, ijzer en glas.
- Zorg voor taakroulatie (niet langer dan 1 uur achtereen werken en niet meer dan 4 uur per dag met de bosmaaier).
- Beoordeel de trillingsbelasting van de machines en stel vast hoe lang er maximaal per dag mee gewerkt mag worden. (Voor berekening trillingsbelasting, kijk onder Meer informatie.) De aangegeven trillingsbelasting geldt voor gewoon gebruik met geslepen messen.
- De norm van maximaal 4 uur per dag of maximaal 3 dagen per week (zoals genoemd in de maatregelen) geldt voor veel gebruikelijke machines. Met sommige nieuwe, trillingsarme machines kan langer gewerkt worden. Houd bij het vaststellen van maxima ook rekening met werkzaamheden met andere machines, die trillingen veroorzaken.
- Raadpleeg Veilig werken langs de weg bij werkzaamheden langs de openbare weg.

Gereedschap, machines en apparaten

- Slijp het metalen snijgarnituur op tijd.
- Controleer regelmatig de antivibratie- elementen en vervang deze tijdig.

- Gebruik maaigarnituur dat geschikt is voor het te maaien terrein: een draadmaaier, kunststof messen, een grassnijblad, slagmessen of een zaagblad.
- Zorg dat het garnituur uitgebalanceerd is. Stop als dat niet zo is.
- Voorkom een onnodig hoog toerental. Geef gas als het nodig is en laat de motor niet onnodig stationair draaien.
- Stel de stuuroom of handgrepen in op de lichaamslengte van de persoon. Beide handen moeten zich even ver naast het lichaam bevinden en de armen moeten een hoek van circa 130 graden maken.
- Breng de positie van de aanpikhaak op de heup op de juiste hoogte aan. Dit is afhankelijk van de gewenste maaahoogte. De horizontale afstelling is afhankelijk van het gebruikte maaï- of zaaggarnituur. Bij het maaien met een draadmaaier kan de draadkop beter iets voorover staan.

Opleiding en instructie

- Zorg voor medewerkers die opgeleid zijn en kennis hebben over het uit te voeren werk.
- Geef de medewerkers een duidelijke werkinstructie.
- Raadpleeg de gebruikshandleiding van het apparaat.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor beschermingsmiddelen waar goed mee gewerkt kan worden en maak afspraken over verplicht gebruik van:
 - veiligheidsschoenen met goede grip op de ondergrond.
 - soepel zittende werkhandschoenen, bij voorkeur van leer.
 - veiligheidsbril eventueel in combinatie met gelaatsbescherming.
 - gehoorbescherming bij voorkeur otoplasiëken (zie ook bijlage 1 van geluid).
 - signaalkleding als je gezien moet worden.
 - Beenbescherming door middel van stevige werkkleeding of veiligheidsbroek.
- Zorg indien van toepassing voor:
 - regenkleding, die soepel zit
 - stofmasker
- Zitten persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect: bespreek het met de leidinggevende.

Meer informatie

- Folder "Trillingen in de agrarische en groene sector"
- Doe de Zelftest trillingen
- Folder "Geef lawaai geen kans"
- Rapport: "Analyse van de blootstelling aan trillingen tijden werk in de groenvoorzieningen"
- Bereken uw trillingsbelasting op de website van Stihl en Husqvarna.nl

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Draag stevige schoenen met stroeve zool en goede regenkleding, die soepel zit.
- Houd de handen warm, draag altijd handschoenen, bij voorkeur van leer.
- Houd de handvatten niet te stevig vast. Dan worden er meer trillingen aan het lichaam doorgegeven en kunnen er doorbloedingstoringen optreden (witte vingers). Raadpleeg uw arts als u vaak tintelende vingers heeft.
- Gebruik een draagstel dat comfortabel zit en goed is ingesteld. De druk moet over beide schouders verdeeld zijn.
- Zorg dat de bosmaaier in balans is.
- Let op bij gladheid, regen en sneeuw op hellingen en terrein.
- Pas op voor obstakels, zoals boomstronken, boomwortels, kuilen en greppels.
- Draai niet te ver vanuit de rug. De maaibeweging mag niet groter zijn dan ca. 1½ meter.
- Voorkom vermoeidheid en uitputting door op tijd rustpauzes te nemen.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bosmaaier (Veiligheid)

Werken met een bosmaaier kan gevaarlijk zijn. Denk aan contact met draaiende delen en wegslingerend materiaal. Andere gevaren zijn: lawaai en trillingen, lichamelijke belasting, uitlaatgassen en blootstelling aan biologische stoffen en stof van steen, zand, etc..

Voor lichamelijke belasting en de bosmaaier, ga naar Bosmaaier (lichamelijke belasting)

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkplek is zo veilig en gezond mogelijk.
- De bosmaaier wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en genstreueerd.
- De leiding houdt toezicht op de naleving van gemaakte afspraken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Overweeg een alternatieve maaimethode.
- Werk met een goed onderhouden machine, conform de gebruikshandleiding.
- Zorg dat medewerkers deskundig zijn en bekend met de gevaren.
- Gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Overweeg een alternatief voor de inzet van handgereedschap, bijvoorbeeld:
 - een bermenpalenmaaier (bij het maaien onder vangrails)
 - een radiografisch bestuurbare taludmaaier
 - een hydraulische arm met maigarnituur aan een trekker (bij het maaien van taluds of slootkanten)
- Stel bij aanschaf hoge eisen aan ergonomie en trillingsdemping. Bespreek de norm waaraan een nieuwe machine moet voldoen.
- Beoordeel vooraf de gevaren van het werk en de omgeving waar het uitgevoerd moet worden. Controleer te maaien objecten op stenen, ijzer en glas.
Denk ook aan grondnesten van bijv. de eikenprocessierups of wespen.
- Houd toezicht op werkafspraken en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Raadpleeg Veilig werken langs de weg bij werkzaamheden langs de openbare weg.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zorg dat het gereedschap geschikt is voor het werk. Stem het maigarnituur (draadmaaier, slagmes of zaagblad) af op het materiaal dat gemaaid moet worden.
- Gebruik alleen CE gemarkeerde uitrustingsstukken die vermeld staan in de gebruikshandleiding van de bosmaaier.
- Gebruik voor licht werk een lichte machine.
- Zorg voor veilig gereedschap: goed uitgebalanceerd, voldoende capaciteit, goed onderhouden en gekeurd, weinig storingen, scherpe en correct geslepen messen.
- Stel de machine zo af dat het maigarnituur stil staat bij stationair toerental.
- Zorg dat het maigarnituur is voorzien van een passende beschermkap.
- Zorg dat de maaikop uitgebalanceerd en schoon is.
- Zorg voor periodiek onderhoud aan de trillingsdempende rubbers van de machine.
- Zorg voor een ergonomisch en goed af te stellen draagstel.

Opleiding en instructie

- Zorg voor medewerkers, die opgeleid zijn en kennis hebben van het uit te voeren werk.
- Geef de medewerkers een duidelijke werkinstructie.
- Zorg dat de gebruikshandleiding van het apparaat bekend is bij betrokkenen.
- Bespreek ongevallen en bijna-ongevallen met bosmaaiers die in het bedrijf of in de sector hebben plaatsgevonden.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor beschermingsmiddelen waar goed mee gewerkt kan worden en maak afspraken over verplicht gebruik van:
 - veiligheidsschoenen met goede grip op de ondergrond
 - soepel zittende werkhandschoenen, bij voorkeur van leer
 - een veiligheidsbril eventueel in combinatie met een gelaatscherm
 - gehoorbescherming bij voorkeur otoplastieken (zie ook bijlage 1 van Geluid)
 - signaalkleding als je gezien moet worden
 - beenbescherming d.m.v. stevige werkkleding of een veiligheidsbroek
- Zorg indien van toepassing voor:
 - regenkleding, die soepel zit
 - stofmasker
- Zitten persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect: bespreek het met de leidinggevende.

Meer informatie

- Lichamelijke belasting bij het werken met de bosmaaier
- Over grondnesten zie Zoönosen
- Lawaai
- Trillingen
- Biologische stoffen van planten en schimmels
- Stof van beton, steen, klei, e.d.
- Uitlaatgassen

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Houd rekening met collega's, omstanders, verkeer, objecten en bebouwing. Binnen een straal van 15 meter mogen zich geen andere personen bevinden.
- Bevinden zich personen binnen een straal van 15 meter, zorg dan voor aanvullende maatregelen. Scherm het wegslingerend materiaal af of zorg dat het materiaal niet richting de personen slingert.
- Loop bij het maaien van de randen van een veld altijd tegen de klok in. Dan komt het materiaal op het veld terecht en niet bij de weggebruiker. Dit zorgt ook voor kwalitatief beter maaiwerk.
- Hef storingen pas op als de machine is uitgeschakeld, volledig stilstaat en is uitgedraaid.
- Werk met een CE gemarkeerde bosmaaier en met CE gemarkeerde uitrustingssstukken(maaikop, slagmes of zaagblad).
- Gebruik een gevaarlijke machine niet meer. Meld het aan de leidinggevende.
- Trilt de bosmaaier meer dan normaal: controleer het maaigarnituur.
- Laat de bosmaaier niet onnodig stationair draaien, stop de machine.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Motoraangedreven handgereedschap

De bladblazer, de heggenschaar en de stenendoorslijpmachine zijn motoraangedreven handgereedschappen. Het werken ermee brengt lawaai, trillingen, fysieke belasting en schadelijke stoffen (uitlaatgassen en stof) met zich mee. Een te grote blootstelling kan schadelijke effecten hebben op de veiligheid en de gezondheid.

Voor de motorkettingzaag en de bosmaaier zijn aparte beschrijvingen.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Het motoraangedreven handgereedschap is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Overweeg een alternatief voor handgereedschap, zoals een maaibalk aan een hydraulische arm in plaats van een handbediende motorheggenschaar.
- Werk met een veilige CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- Zorg dat de machine wordt onderhouden en gebruikt zoals omschreven staat in de gebruikshandleiding.
- Zorg dat de opleiding, kennis en ervaring van de medewerkers is afgestemd op de gevaren van de machine, de werkzaamheden en de omgeving van de werkplek.
- Gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen die passen bij de machine en de omgeving.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Vraag in de ontwerp fase aandacht voor arbeidsvriendelijke onderhoudsmogelijkheden van het ontwerp.
- Stel bij aanschaf van het gereedschap hoge eisen aan gebruiksgemak en trillingsdemping. Bespreek de norm waaraan een nieuwe machine moet voldoen. De dagelijkse gebruiksduur is onder andere afhankelijk van het trillingsniveau.
- Zorg voor periodiek onderhoud aan trillingsdempende rubbers van de machine. Voor meer informatie klik hier.
- Beoordeel vooraf de aard van het werk en de omgeving waar het uitgevoerd moet worden.
- Gebruik een alternatief voor handgereedschap als dat mogelijk is, bijvoorbeeld een hydraulische arm met maaibalk- of knippargarnituur aan een trekker om hagen te snoeien.
- Werk met emissiearme brandstoffen.
- Houd rekening met collega's, omstanders en objecten, zoals bebouwing.

Gereedschap, machines en apparaten

- Gebruikgereedschap dat geschikt is voor het werk. Gebruik voor licht werk een lichte machine.
- Gebruik, indien mogelijk, een elektrisch aangedreven model. Elektrisch aangedreven middelen zijn stiller, trillingsarme en minder zwaar.
- Gebruik een heggenschaar of stokheggenschaar, afhankelijk van de haaghoogte en reikafstand.
- Gebruik veilig gereedschap. Kenmerken van veilig gereedschap zijn:
 - voldoende capaciteit
 - goed onderhouden en gekeurd
 - weinig storingen
 - scherpe en correct geslepen messen
 - De doorslijper of bandenzaag is voorzien van een doorslijpschijf zonder breuken.
 - De tweezijdig knippende motorheggenschaar is voorzien van een snij- of contactbeveiliging op de messen.

foto: links heggenschaar met contactbeveiliging rechts zonder contactbeveiling

- Zorg voor voldoende hulpmiddelen die de veiligheid verhogen. Bijvoorbeeld:
 - een hydraulische hefarm op de bedrijfswagen voor het laden en lossen van zware lasten, zoals de triplaat. Dit kan ook met een elektrische lier. Als dat ook niet kan: til met twee personen.
 - een ergonomische en goed afgestelde draagstel of - gordel
 - een rolsteiger of hoogwerker voor het knippen van hoge hagen
 - een veilig benzinevulsysteem, bijvoorbeeld Easy- fill

Opleiding en instructie

- Zorg voor opgeleide medewerkers, die kennis hebben van het uit te voeren werk.
- Zorg dat de medewerkers een duidelijke instructie krijgen over het apparaat.
- Raadpleeg de gebruikshandleiding van het apparaat.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor beschermingsmiddelen waar goed mee gewerkt kan worden:
 - veiligheidsschoenen met goede grip op de ondergrond
 - soepel zittende werkhandschoenen, bij voorkeur van leer
 - veiligheidsbril bij opspattend materiaal
 - gehoorbescherming
 - stevige lange broek of overall
- Een veiligheidsbroek of - overall wordt aanbevolen als verwonding kan plaatsvinden.
- Zorg indien van toepassing voor:
 - regenkleding die soepel zit
 - signaalkleding
 - stofmasker
- Zitten persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect: bespreek het met de leidinggevende.

Wat u verder nog moet weten

- Gebruik bij het doorslijpen van steen en beton een doorslijper die voorzien is van een watersysteem om stofemissie te voorkomen.

Meer informatie

- Folder: "Trillingen in de agrarische en groene sector"
- Doe de Zelftest trillingen
- Bereken uw trillingsbelasting op de website van Stihl en/ of Husqvarna.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Selecteer geschikt gereedschap om het werk uit te voeren.
- Controleer voor het werk of de veiligheidsvoorzieningen aanwezig zijn en werken.
- Werk volgens de werkinstructies in de gebruikshandleiding en afspraken die in het bedrijf zijn gemaakt.
- Gebruik nooit een beschadigde slijpschijf.
- Werk met hulpmiddelen die het werk veiliger en lichter te maken.
- Gebruik de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Als persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel zitten, verouderd of defect zijn: bespreek het met de leidinggevende.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Motorheggenschaar (Lichamelijke belasting)

Langdurig werken met een motorheggenschaar of stokheggenschaar is lichamelijk zwaar belastend. Het kan klachten veroorzaken aan gewrichten, pezen, spieren en de rug.

Foto:

Heggenknipper aan hydraulische arm

Voorveilig **werken** met de motorheggenschaar, ga naar Motoraangedreven handgereedschap

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

Werken met een motorheggenschaar leidt niet tot gezondheidsklachten.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Voer grote objecten uit met een heggenknipper aan een hydraulische arm.
- Werk met een goed onderhouden CE-gemarkeerde motorheggenschaar met scherpe messen.
- Zorg dat vermogen, gewicht en zwaardlengte op het werk zijn afgestemd.
- Werk maximaal vier uur per dag of maximaal drie dagen per week met het apparaat. (Voor sommige machines kunnen andere maxima gelden, zie toelichting op de maatregelen)
- Zorg voor taakroulatie en pauzeer tijdig.
- Voorkom te ver reiken door te werken met een stokheggenschaar.
- Draag passende persoonlijke beschermingsmiddelen.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg voor scherpe reservemessen (zie afbeelding rechts) die in het veld gewisseld kunnen worden of zorg voor een reserve machine.
- Soms is het praktisch de messen op locatie te slijpen. Elektrisch slijpen kan met gebruik van een aggregaat (in de bus).

Gereedschap, machines en apparaten

- Gebruik een 'Elephant trunk'. Dit is een hulpmiddel dat het werken met een motorheggenschaar lichter maakt. De eerste ervaringen zijn positief. raadpleeg uw leverancier of www.elephants-trunk.com.
- Voer grote objecten uit met een heggenknipper aan een hydraulische arm. De voordelen: lichamelijk minder belastend, grotere capaciteit en minder gevaarlijk.
- Stel bij aanschaf van een nieuwe motorheggenschaar hoge eisen aan ergonomie, gewicht en trillingsdemping. Raadpleeg het rapport "Analyse van de blootstelling aan trillingen tijdens werk in de groenvoorzieningen".
- Overweeg de aanschaf van een accu- heggenschaar. Deze is o.a. stiller, geeft geen uitlaatgassen en minder trillingen.
- Beoordeel de trillingsbelasting van de machines en stel vast hoe lang er maximaal per dag mee gewerkt mag worden. (Voor berekening trillingsbelasting, kijk onder Meer informatie.) De aangegeven trillingsbelasting geldt voor gewoon gebruik met geslepen messen. De norm van maximaal 4 uur per dag of maximaal 3 dagen per week (zoals genoemd in de maatregelen) geldt voor veel gebruikelijke machines. Met sommige nieuwe, trillingsarme machines kan langer gewerkt worden. Houd bij het vaststellen van maxima ook rekening met werkzaamheden met andere machines, die trillingen veroorzaken, alsmede met de aard van het werk en de houding waarin moet worden gewerkt. Werken op schuin terrein (bijv. taluds en slootkanten) en in ongunstige werkomstandigheden (bijv. in gebogen houding bij lage begroeving) is extra belastend.
- Gebruik een heggenschaar die geschikt is voor het werk. Er zijn uitvoeringen voor terugsnoeiën (lager toerental en grotere messen) en uitvoeringen voor trimmen (hoog toerental en fijnere messen).
- Werk altijd met scherpe messen. Dat werkt lichter, geeft een mooier knipresultaat en kost minder motorvermogen (brandstof).
- Onderhoud de motorheggenschaar volgens de gebruiksaanwijzing. Controleer regelmatig de antivibratie- elementen en vervang deze tijdig. Vooral niet- metalen trillingsdempers kunnen door veroudering slecht gaan functioneren.

Opleiding en instructie

- Raadpleeg de gebruikshandleiding van het apparaat.
- Geef praktijkinstuctie over het gebruik van het gereedschap, taakroulatie en pauzeren.
- Herhaal deze instructie regelmatig.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor beschermingsmiddelen waar goed mee gewerkt kan worden:
 - veiligheidsschoenen met goede grip op de ondergrond
 - soepel zittende werkhandschoenen, bij voorkeur van leer
 - veiligheidsbril
 - gehoorbescherming
 - stevige lange broek of overall
- Een veiligheidsbroek of - overall is niet verplicht, maar wordt aanbevolen.
- Zorg indien van toepassing voor:
 - regenkleding, die soepel zit
 - signaalkleding
 - stofmasker
- Zitten persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect: bespreek het met de leidinggevende.

Meer informatie

- In deze arbocatalogus "Motoraangedreven handgereedschap"
- Folder "Trillingen in de agrarische en groene sector"
- Doe de Zelftest trillingen
- Bereken uw trillingsbelasting op de website van Stihl en/ of Husqvarna

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Werk niet boven schouderhoogte. Gebruik bij werk op hoogte een stabiele ondergrond (hoogwerker of steiger).
- Gebruik een stokheggenschaar voor een brede of iets te hoge of lage heg. Ver reiken met een motorheggenschaar is zwaar belastend voor de rug.
- Houd de handvatten niet te stevig vast. Dan worden er meer trillingen aan het lichaam doorgegeven en kunnen er doorbloedingsstoringen optreden (witte vingers). Raadpleeg uw arts als u vaak tintelende vingers heeft.
- Laat de motor niet onnodig stationair draaien.
- Houd de handen warm. Gebruik altijd handschoenen, bij voorkeur van leer.
- Let op bij gladheid, regen, sneeuw en op hellingen.
- Draag stevige veiligheidsschoenen met stroeve zool.
- Neem op tijd rustpauzes.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Motorkettingzaag (Lichamelijke belasting)

Langdurig werken met een motorkettingzaag is lichamelijk zwaar belastend en kan klachten veroorzaken aan gewrichten, pezen, spieren en rug.

Voor veilig werken met de motorkettingzaag, ga naar Motorkettingzaag (veiligheid)

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Het werken met een motorkettingzaag leidt niet tot gezondheidsklachten.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Zorg voor aantoonbaar opgeleide medewerkers.
- Werk met een goed onderhouden motorkettingzaag met een scherpe zaagketting.
- Zorg dat vermogen, gewicht en zwaardlengte op het werk zijn afgestemd.
- Draag passende persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Werk maximaal 4 uur per dag of 2 dagen per week met een motorkettingzaag. (Voor sommige machines kunnen andere maxima gelden, zie toelichting)
- Bevorder taakroulatie en pauzeer tijdig.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg voor scherpe reservezaagkettingen die in het veld gewisseld kunnen worden.
- Zorg voor een verankeringspunt voor de zaag(ketting) als u op locatie slijpt.

Gereedschap, machines en apparaten

- Stel bij aanschaf van een nieuwe motorkettingzaag hoge eisen aan ergonomie en trillingsdemping. (Voor berekening trillingsbelasting, kijk onder Meer informatie.)
- Beoordeel de trillingsbelasting van uw machines en stel vast hoe lang er maximaal per dag mee gewerkt mag worden. (Voor berekening trillingsbelasting, kijk onder Meer informatie.) De aangegeven trillingsbelasting geldt voor gewoon gebruik met scherp geslepen kettingen.
- De norm van maximaal 4 uur per dag of maximaal 2 dagen per week (zoals genoemd in de maatregelen) geldt voor veel gebruikelijke (middelgrote) machines. Met sommige nieuwe, trillingsarme machines kan langer gewerkt worden. Houd bij het vaststellen van maxima ook rekening met werkzaamheden met andere machines, die trillingen veroorzaken.
- Gebruik voor elke taak de lichtst mogelijke motorkettingzaag. Bij licht snoeiwerk is een zware zaag lichamelijk belasterender en gevaarlijker.
- Gebruik een goed onderhouden motorkettingzaag die voorzien is van een correct geslepen zaagketting.
- Werk altijd met een scherpe en goed geslepen (snijhoek) zaagketting. Dit is minder belastend, geeft een mooier zaagresultaat, kost minder kracht (brandstof) en werkt sneller.
- Controleer regelmatig de antivibratie- elementen en vervang deze op tijd. Vooral niet- metalen trillingsdempers kunnen door veroudering slecht gaan functioneren.

Opleiding en instructie

- Check of medewerkers een aantoonbare opleiding hebben gevolgd die afgestemd is op het uit te voeren werk.
- Doe de Zelftest trillingen

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Houd de handen warm. Gebruik altijd handschoenen, bij voorkeur van leer.
- Zorg voor beschermingsmiddelen waar goed mee gewerkt kan worden:
 - een veiligheidshelm met gehoorbescherming en oog- of gelaatsbescherming
 - zaagschoenen of zaaglaarzen die goed grip hebben op de ondergrond
 - werkhandschoenen die soepel zitten
 - een zaagbroek of zaagoverall.
 - signaalkleding bij werken in de openbare ruimte.
 - kleding met armbescherming bij een tophendelzaag
- Zitten persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect? Bespreek dit met uw leidinggevende.
- Reinig persoonlijke beschermingsmiddelen tijdig.

Wat u verder nog moet weten

Laat de motor niet onnodig stationair draaien.

Meer informatie

- Rapport: Analyse van de blootstelling aan trillingen tijdens werk in de groenvoorzieningen
- Folder "Geef lawaai geen kans"
- Folder "Trillingen in de agrarische en groene sector"
- Doe de zelftest trillingen
- Bereken uw trillingsbelasting via de website van Stihl en/ of Husqvarna

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Houd de werkplek overzichtelijk en ruim en zorg voor een stabiele ondergrond.
- Houd de zaag tegen het lichaam (meestal het rechterbovenbeen) en reik niet te ver.
- Voorkom te ver reiken (zwaar belastend voor de rug) en werk niet boven schouderhoogte (belastend voor schouders en nek).
- Gebruik een hoogwerker om het werk op hoogte te kunnen doen.
- Zaag zo veel mogelijk met het geleiderdeel dat zich het dichtst bij de motor bevindt.
- Laat het gewicht van de motorkettingzaag op het hout rusten als dat kan.
- Gebruik de kam bij het zagen of afkorten van dik hout.
- Werk met een trekkende ketting.
- Houd de rug recht en de polsen zo veel mogelijk in neutrale stand.
- Let op bij gladheid, regen, sneeuw en op hellingen. Draag stevige veiligheidsschoenen met stroeve zool en zaag niet bij te gladde omstandigheden.
- Houd de handen warm. Gebruik altijd handschoenen, bij voorkeur van leer.
- Draag de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen. Kijk op Motorkettingzaag (veiligheid).

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Motorkettingzaag (Veiligheid)

Werken met een motorkettingzaag brengt veiligheidsrisico's met zich mee. De kettingzaag draait snel en het hout kan zich onvoorspelbaar gedragen. Denk aan plotseling vallende takken of bomen, splijtende stammen, opvliegende takken en wegdraaiende bomen.

Voor lichamelijke belasting en de motorkettingzaag, ga naar Motorkettingzaag (lichamelijke belasting)

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Het werken met een motorkettingzaag leidt niet tot ongelukken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met een veilige CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- Zorg dat medewerkers een aantoonbare opleiding hebben gehad als het werk dit vereist of dat zij deskundig en ervaren zijn voor het uit te voeren werk.
- Werk niet alleen.
- Gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen die passen bij het werk en de omgeving.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Beoordeel vooraf de inzet van voldoende en juiste hulpmiddelen die de veiligheid verhogen.
- Maak vooraf een inschatting: staat het hout onder spanning? Of is het verrot? Is er sprake van extreme scheefstand?
- Zorg dat de capaciteit van de motorkettingzaag passend is. Het vellen van zware bomen vraagt om een andere zaag dan licht snoeiwerk. Bij licht snoeiwerk is een zware zaag fysiek belastend en gevaarlijker.
- Zorg dat een tophendelzaag of snoeizaag alleen door speciaal daarvoor opgeleide medewerkers gebruikt wordt.
- Neem maatregelen om te voorkomen dat verkeersdeelnemers of omstanders getroffen worden door vallend hout. Houd ook rekening met andere objecten, zoals bebouwing en bovengrondse leidingen.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zorg voor veilig gereedschap. Kenmerken van veilig gereedschap zijn:
 - CE-gemarkeerd
 - goed onderhouden en gekeurd en afgesteld
 - voldoende capaciteit
 - weinig storingen
 - scherpe en correct geslepen kettingen en reservekettingen
- Zorg voor gereedschap dat geschikt is voor het werk. Gebruik voor licht werk een lichte machine.
- Zorg dat een tophendelzaag of snoeizaag nooit op de grond gebruikt wordt.

Opleiding en instructie

- Zorg voor opgeleide medewerkers die kennis hebben van het werken met een motorkettingzaag.
- Zorg dat medewerkers die bomen vellen daarvoor de noodzakelijke opleiding hebben. Kijk eens naar de inhoud van de opleiding (**helemaal onderaan het document**)
- Zorg dat medewerkers die een tophendelzaag gebruiken, daarin specifiek getraind zijn.
- Bespreek ongevallen en bijna- ongevallen die in het bedrijf of in de sector hebben plaatsgevonden.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor beschermingsmiddelen waar goed mee gewerkt kan worden:
 - een veiligheidshelm met gehoorbescherming en gelaatsbescherming
 - zaagschoenen of zaaglaarzen die goed grip hebben op de ondergrond
 - werkhandschoenen die soepel zitten
 - een zaagbroek of zaagoverall
 - signaalkleding bij werken in de openbare ruimte
 - kleding met armbescherming bij een tophendelzaag of als twee personen in een werkbak werken
- Zitten persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect? Bespreek dit met uw leidinggevende.
- Reinig persoonlijke beschermingsmiddelen tijdig.

Wat u verder moet weten

- Verminder blootstelling aan schokken en trillingen:
 - Stel bij aanschaf van een nieuwe kettingzaag hoge eisen aan gebruiksgemak en trillingsdemping.
 - Bespreek de trillingsnorm waaraan een nieuwe machine moet voldoen.
 - Stem de dagelijkse gebruiksduur af op het trillingsniveau.
 - Zorg voor periodiek onderhoud aan trillingsdempende rubbers van de machine.
- Werk met emissie- arme brandstoffen

Meer informatie

- Folder "Trillingen in de Agrarische Groen Sector"
- Doe de Zelftest trillingen
- Bereken uw trillingsbelasting op de website van Stihl en/ of Husqvarna

Inhoud van de opleiding

Zorg ervoor dat de inhoud van de opleiding is afgestemd op de bomen die geveld moeten worden.

- Eenvoudig te vellen bomen. De diameter op borsthoogte is niet groter dan ongeveer 25 cm. De stand van de bomen is nagenoeg rechtopstaand. De bomen kunnen vrij in de gewenste valrichting vallen.
- Moeilijk te vellen bomen. Bomen met een diameter op borsthoogte groter dan ongeveer 25 cm. Of bomen die door hun stand niet zonder hulpmiddelen zoals een wig of een lier in de gewenste valrichting geveld kunnen worden.
- Zeer moeilijk te vellen bomen. Bomen en stammen waarbij tijdens het zagen zeer grote houtspanningen kunnen vrijkomen. Bijvoorbeeld bij omgewaaide bomen of bomen waarbij de hangrichting zeer sterk naar de gewenste valrichting is toegericht.
- Onvoldoende valruimte voor de bomen. De bomen moeten van bovenaf worden 'afgebroken'. Dit gebeurt met behulp van een hoogwerker of persoonlijke klimuitrusting.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Doe alleen de werkzaamheden waarvoor u bent opgeleid en geïnstructureerd. Zie "Inhoud van de opleiding" (onderaan de pagina)
- Houd de werkplek ruim en vrij van obstakels.
- Gebruik de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Gebruik hulpmiddelen die de veiligheid verhogen: velhevels, wiggen, lieren, een hoogwerker.
- Gebruik een tophendelzaag alleen in de boom en alleen als dat noodzakelijk is. Gebruik deze zaag niet op de grond. Foto: Normale motorkettingzaag met tweehandenbediening
- Zorg voor afwisseling en neem tijdig pauzes.
- Leen uw motorkettingzaag niet uit aan derden, ook niet als ze op uw bedrijf hout komen opruimen.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Aftakas

Als de draaiende delen van een aftakas niet goed zijn afgeschermd, bestaat de kans op (zeer ernstige) ongelukken. De afscherming van een aftakas is kwetsbaar, vooral bij de verbinding tussen een trekker en een werktuig (de aftaktussenas). Onjuiste montering, onvoldoende onderhoud of onjuist gebruik beperken de levensduur van de kunststof delen.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De draaiende delen van de aftakas zijn niet bereikbaar als de aftakas draait of ingeschakeld wordt.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met machines waarvan de aandrijvende delen volledig zijn afgeschermd, inclusief de aansluitpunten en de kettinkjes aan beide zijden.
- Voorkom beschadiging en overmatige slijtage door onderhoud en controle.
- Zorg voor deskundige en geïnstrueerde medewerkers.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Vervang mechanische krachtoverbrenging (aftakas) indien mogelijk door een systeem met hydraulische krachtoverbrenging.
- Let bij de aanschaf van zowel nieuwe als gebruikte machines direct op de deugdelijkheid en bescherming van de aftakas.
- Zorg dat voor spoedeisende reparaties reserve- onderdelen beschikbaar zijn.
- Voorkom onjuist gebruik. De beschermkap gaat stuk als men te hoog heft of te kort draait.
- Hang de aftakas na gebruik aan een beugel. Dit voorkomt vervuiling. Een vervuilde as is moeilijk te koppelen.

Foto:

Houd de koppeling van de aftakas schoon

Gereedschap, machines en apparaten

- Voer voor elk gebruik een preventieve controle uit en vervang kapotte onderdelen.
- Reinig en controleerde kunststof delen regelmatig en vervang beschadigde delen. Belangrijk onderdeel is het lager tussen de stalen en kunststof delen. Vervang het lager bij twijfel aan de kwaliteit.
- Check of de buizen gemakkelijk in en uit elkaar schuiven. Dit voorkomt slijtage van de lagers. Check ook of de metalen delen goed in en uit elkaar schuiven.
- Zorg dat de lengte van de aftakas en van de afscherming op maat zijn gemaakt voor de combinatie trekker- werktuig. Raadpleeg de handleiding.
- Zorg dat het aansluitpunt aan de trekkerzijde (de aftakastomp) is voorzien van een kap of mastershield als deze plaats bereikbaar is voor personen.
- Zorg dat ook aan de werktuigzijde het aansluitpunt is afgeschermd met een kap. Op nieuwe machines is deze bijna altijd aanwezig.
- Verwijder de hefarmen van de trekker om beschadigingen aan de afschermende kunststof delen te voorkomen. Blijven de hefarmen aan de trekker? Zet de hefarmen dan zo vast op een positie dat de hefarmen de aftakas niet kunnen raken.

Opleiding en instructie

- Geef de trekkerchauffeur een instructie over de kwetsbare afscherming, bijvoorbeeld hoe hij de maximum hefhoogte kan instellen.
- Leer de trekkerchauffeur de bochten niet te kort te nemen. Dit voorkomt beschadiging van de afschermingsbuizen.

Meer informatie

- Machineveiligheid algemeen
- Veilig werken met de vierwielige trekker

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Start het werk met de afscherming van de aftakas volgens de norm: de kap is onbeschadigd en voorzien van kettinkjes.
- Werk volgens de instructies en de afspraken die zijn gemaakt in het bedrijf.
- Meld beschadigingen direct bij de leidinggevende of onderhoudsman.
- Koppel machines/ werktuigen alleen aan en af met uitgeschakelde motor.
- Werk niet met loszittende kleding of lange loshangende haren en dergelijke.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Beladen van aanhangwagen en bedrijfswagen

Om materieel en materiaal, zoals ladders, kruiwagens, machines, zand, grond, grind, tuinafval, stenen en tegels op de werklocatie te krijgen is het vervoer hiervan een dagelijkse bezigheid. Het onjuist laden kan lichamelijk belastend zijn en gevaar veroorzaken o.a. doordat bij het oprijden de kans bestaat dat de machine van de oprijplaten glijdt. Onvoldoende vastzetten van lading kan leiden tot schuivende of afvallende lading. Ook het afwaaien van zand, grond, bladeren, enz. moet voorkomen worden.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

Het voorkomen van onveilige situaties bij;

- op- en afrijden van machines en trekkers.
- laden en lossen van materiaal en materieel.
- vervoer van materiaal en materieel.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Zorg voor een aanhangwagen / bedrijfswagen die geschikt is om het materieel en materiaal op te rijden, of te laden en te vervoeren.
- Gebruik passende zeilen en netten.
- Gebruik sjorbanden en spankettingen die zijn afgestemd op de lading.
- Zorg voor voldoende bevestigingspunten aan de laadbak of laadplatform om de zeilen, netten, sjorbanden en spankettingen veilig vast te kunnen zetten.
- Zorg dat de lading niet scherp uitsteekt.
- Voorkom dat het zicht op verlichting, reflectoren en kentekenplaat belemmerd wordt.
- Zorg dat medewerkers een werkinstructie hebben ontvangen over koppelen, laden en lossen.
- Houdt toezicht op de gemaakte afspraken.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg voor transportmiddelen waarbij het op- en afrijden van machines en trekkers op een veilige wijze kan plaatsvinden. Een verlaagbare aanhangwagen heeft als voordeel dat de oprijhoek minder schuin is, waardoor veiliger, gemakkelijker en sneller op- en afrijden mogelijk is. Bovendien is het plaatsen van zware oprijplaten dan meestal niet nodig (zie afbeelding)

- Overschrijd nooit het maximaal toelaatbaar gewicht van de oprijplaten. Zorg dat het maximaal toelaatbaar gewicht duidelijk aangegeven staat op de oprijplaten.
- Zorg dat bij het op- en afrijden van de bedrijfswagen of aanhanger de oprijplaten niet te steil moeten liggen i.v.m. kantelgevaar.

- Voorkom dat zwaar materieel of materiaal handmatig geladen moet worden, gebruik eventueel een hijsmiddel op de bedrijfswagen of aanhangwagen.

- Zorg voor hijsmiddelen die veilig en gekeurd zijn.
- Zorg dat de maximale hijslast duidelijk leesbaar is.
- Zorg voldoende punten om sjorbanden en kettingen vast te zetten aan de aanhangwagen en bedrijfswagen, zodat de last niet alleen vastgezet kan worden om verschuiven/ kantelen naar links of rechts te voorkomen, maar ook van voor naar achter en andersom.

- Zorg dat de bestuurder over het juiste rijbewijs beschikt om met beladen aanhangwagen te mogen rijden.
- Zorg dat de aanhangwagen voldoet aan de eisen. Denk ook aan de werking van de losbrekremrichting of hulpkoppeling. Zie bijlage 1
- De (deelbare) lading
 - mag aan de zijkanten niet meer dan 20 cm uitsteken.
 - mag aan de voorzijde van de auto of aanhanger niet uitsteken.
 - mag aan de achterzijde niet meer dan 1 meter uitsteken.
 - mag niet hoger zijn dan 4 meter vanaf het wegoppervlak.
 - mag niet scherp uitsteken.
 - moet goed zijn vastgesjord; losse lading (zand, puin, et cetera) moet zijn afgedekt.
 - mag het zicht van de bestuurder niet belemmeren.
 - mag de bestuurder niet hinderen bij het besturen.
 - mag geen reflectoren of lichten (achterlicht, stoplicht, richtingaanwijzer) afdekken.

Voor lange, ondeelbare lading geldt:

- De uitsteek van de lading achter het hart van de achterste as van bedrijfsauto's met een toegestane maximum massa van meer 3.500 kg en aanhangwagens niet meer dan 0,5 maal de lengte van het voertuig mag bedragen, met een maximum van 5,00 meter.
- De lading aan de voorzijde van personenauto's, bedrijfsauto's met een toegestane maximum massa van niet meer dan 3.500 kg niet meer dan 1,00 meter voor het voertuig mag uitsteken.
- Uitstekende lading (achterzijde meer dan 1 meter) moet overdag gemarkerd zijn met een vierkant bord (40 x 40 cm.) met diagonale rood-witte strepen.
- Uitstekende lading moet 's nachts aan de voorzijde gemarkerd zijn met een wit licht, aan de achterzijde met een rood licht.

Gereedschap, machines en materiaal

- Zorg dat de aanhangwagen en bedrijfswagen afgestemd zijn op het te vervoeren materieel en materiaal. Denk aan gewicht, omvang, vastzetmogelijkheden, laden, lossen, enz. Zie ook bijlage 3
- Zorg er voor dat opladen stroef zijn om glijden te voorkomen.

Stroeve opladen om afslippen te voorkomen
bijdrift inhoud

- Zorg voor spanbanden en / of spankettingen die voldoende sterk genoeg zijn voor de vast te zetten lading. Zie bijlage 2
- Zorg voor periodiek controle / keuring van de arbeidsmiddelen zoals aanhangwagen, bedrijfswagen, spanbanden en - kettingen.
- Zorg dat de lading het laadvermogen van auto en / of aanhangwagen niet overschrijdt.
- Zorg voor goed werkende verlichting, losbrekkabel, remmen.
- Zorg voor de juiste afdek- en vastzetmiddelen. Er mag niets op de weg kunnen vallen, ook niet bij het nemen van bochten of drempels of plotseling remmen.
- Zorg dat de trekhaken van de bedrijfswagens op een uniforme hoogte zijn gemonteerd. Denk er aan bij aanschaf van een nieuwe bedrijfswagen.

Het verdelen van de lading

Het goed verdelen van de lading is belangrijk voor een goed en comfortabel rijgedrag en de veiligheid. Door een te hoge of te lage kogeldruk kan het trekkend voertuig onbestuurbaar worden bij snelheden vanaf 40 km/uur. Gevolg kan zijn dat de combinatie gaat scharen, waarbij ook andere weggebruikers betrokken kunnen raken. De schade is vaak enorm. Daarom is het belangrijk om de **lading goed te verdelen** over het laadoppervlak. Plaats dus niet alles achter of vooraan of links of rechts, maar verdeel het gewicht en voorkom dat de lading kan gaan schuiven bij plotseling remmen of uitwijken.

Wat u verder nog moet weten

- Bij het op- en afrijden van de bedrijfswagen of aanhanger mogen de opladen niet te steil zijn, omdat een machine dan achterover kan kantelen. Raadpleeg de gebruikshandleiding voor de maximale hellingshoek. Bij de meeste machines is dit 15 graden, dat wil zeggen dat over een lengte van 100 cm de platen maximaal 27 cm op mogen lopen. Rij rustig de platen op met de gashendel op half gas. Let bij rupsaangedreven voertuigen goed op als de machine op het kantelpunt bovenaan de aanhanger komt. Door te ruwe bediening kan de machine naar links of rechts schieten.
- Zorg dat aslasten en maximale massa van het voertuig niet worden overschreden. Aan de hand voor onderstaande tabel kunt u nagaan hoeveel een kubieke meter ongeveer weegt.
- Wat weegt een kubieke meter?

materiaal	gewicht per m3
grond (vochtig)	2000 kg
grond (droog)	1600 kg
zand (nat)	2000 kg
zand (vochtig)	1800 kg
zand (droog)	1600 kg
grind	1500-1900 kg
prefab beton	ca. 2300 kg
natuursteen	ca. 2500 kg
waalsteen en klinkers	1700-1900 kg
basaltsteen	2900 kg
cement	ca. 1400 kg
inlands hout	500-1000 kg
hardhout	750-1500 kg

- Voorkom zwaar tilwerk, maak zoveel mogelijk gebruik van tilhulpmiddelen of til met zijn tweeën, zeker als het gewicht zwaarder is dan 23 kilo
- Gebruik altijd (til)hulpmiddelen als er veel getild moet worden of materialen over een langere afstand verplaatst moeten worden.
- Afhankelijk van de maximale massa van de aanhangwagen gelden eisen voor hulpkoppeling of losbreekremrichting. Deze zijn vermeld in de bijlage 1.

Hoe voorkom ik verlies van lading?

Bijvoorbeeld	Gebruik	Opmerking
Zand, grond en grind.	Afdekzeil	Zeil mag niet klapperen
Bladeren, takken, stenen, tegels.	Net	Bij kans op schuiven combineren met spanbanden
Ladder, planken.	Spanband of sjorband	
Minigraver, shovel.	Spankettingen	Voorkom schuiven in lengte- en breedterichting Zie bijlage 2 voor sterke- eisen Zie bijlage 3 voor zekeren van zwaar materieel

Meer informatie

Gebruikseisen voertuigen

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Koppel de aanhangwagen en controleer of deze goed vast zit.
- Maak de losbreekremrichting of hulpkoppeling vast zoals voorgeschreven (zie bijlage 1)
- Controleer de werking van de verlichting van de aanhangwagen.
- Gebruik de juiste en stroeve oprijplaten bij op- en afrijden van machines op de auto of aanhangwagen.
- Zorg voor een schone laadvloer.
- Rij op en af in een lage versnelling en ontkoppel de aandrijving niet, omdat de machine dan onbeheersbaar kan worden.
- Zet de lading bij voorkeur tegen het kopschot.
- Laad niet meer dan het toegestaan gewicht.
- Verdeel het gewicht zo, dat de kogeldruk niet te groot of te klein is. Als de toegestane kogeldruk niet op de trekhaak staat, vraag het na.
- Zet de lading vast met onbeschadigde en gekeurde sjorbanden of kettingen.
- Zet een trekker of zelfrijdende machine bovendien op de handrem.
- Zorg dat de lading niet uitsteekt, als het wel uitsteekt gelden er voorwaarden. Deze staan in de toelichting.
- Zorg dat verlichting, reflectoren en kentekenplaat goed zichtbaar blijven.
- Pas de rijstijl aan aan de lading en omgeving.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage Losbreekreminrichting / hulpkoppeling

Bijlage 1 Losbreekreminrichting / hulpkoppeling

Inleiding

Het rijden met een aanhangwagen is niet zomaar iets wat je doet ! Zowel het rijden (beheersing van de aanhangwagen + Regels, alsmede de eisen en inrichting van de aanhangwagen zijn belangrijk om in acht te nemen en daaraan te houden.

Rijbewijs

Allereerst moet worden afgevraagd of men wel bevoegd is om een aanhangwagen voort te bewegen achter een trekkend voertuig.

Losbreekreminrichting || Hulpkoppeling

Een losbreekreminrichting dient als veiligheidsmiddel om bij het losraken van de aanhangwagen van het trekkend voertuig in werking te treden. Hiermee wordt getracht om de losbrekende aanhangwagen te stoppen en er voor te zorgen dat schade beperkt wordt. Bij een losbreekreminrichting zal deze kabel de bedrijfsrem van de aanhangwagen in werking stellen en daarna losbreken.

Een hulpkoppeling (een dikke staalkabel) zorgt er voor dat de aanhangwagen blijft vastzitten aan het trekkend voertuig.

De twee verschillende kabels mogen nooit tezamen worden gebruikt!

Aanhangwagen TMM niet meer dan 750 kg

Voor een aanhangwagen met een TMM (Totaal Maximum Massa (papieren gewicht)) van niet meer dan 750 kg geldt geen verplichting om een losbreekreminrichting of hulpkoppeling te bevestigen aan het trekkend voertuig. Indien men dit wel doet (dat mag) moet losbreekreminrichting of hulpkoppeling wel goed worden bevestigd. Het niet goed bevestigen van de losbreekreminrichting of hulpkoppeling kan een boete opleveren, terwijl in eerste aanleg de verplichting voor het bevestigen daarvan niet verplicht was.

Aanhangwagen TMM meer dan 750 kg

Aanhangwagens waarvan de toegestane maximummassa niet meer bedraagt dan 1.500 kg en die niet zijn voorzien van een losbreekreminrichting, moeten zijn voorzien van een hulpkoppeling. De hulpkoppeling moet degelijk zijn bevestigd en mag niet vervormd, gescheurd, gebroken dan wel overmatig gesleten zijn.

De hulpkoppeling van aanhangwagens met een toegestane maximummassa van niet meer dan 1.500 kg moet zodanig met een vast deel van het trekkend voertuig of met een daartoe bestemde inrichting aan de trekhak aan de aanhangwagenkoppeling verbonden, dat deze slechts in werking treedt na het losraken van de aanhangwagenkoppeling, en dat bij gebruik van de hulpkoppeling de trekboom of koppeling van de aanhangwagen de grond niet raakt.

Aanhangwagens met een toegestane maximummassa van meer dan 1.500 kg tot 3500 kg, moeten zijn voorzien van een losbreekreminrichting.

Samenvattend

- Aanhangwagens TMM <750 kg geen losbreekreminrichting of hulpkoppeling vereist (wel aanbevolen).
- Indien aanwezig moet deze goed worden bevestigd.
- Aanhangwagens van 750kg tot 1500 kg zonder losbreekreminrichting moeten voorzien zijn van hulpkoppeling.
- Aanhangwagens van 1500 kg tot 3500 kg moeten zijn voorzien van losbreekreminrichting.
- In alle gevallen mogen de losbreekreminrichting en hulpkoppeling NIET samen/ tegelijkertijd worden gevoerd.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 2 Toegestane trekkkracht van kettingen

Bijlage 2 Toegestane trekkkracht van kettingen

- De ketting moet ten minste in overeenstemming zijn met norm EN 818-2:1996 of, bij veelzijdige ratelkabels, met norm EN 818-7, kwaliteitsklasse T.
- Enkel spankettingen van 6, 9 en 11 mm voor houttransport (lang hout of rondhout) mogen een grotere maximale schalm van 6xdn hebben.
- De koppelende onderdelen moeten voldoen aan norm EN 1677-1, Onderdelen voor hijsgereedschappen, kwaliteitsklasse 8.
- Koppelende en inkortende elementen moeten gezekerd zijn tegen het loskomen.
- Bij spanelementen die handmatig worden bediend, mag de terugloopafstand aan het eind van het spanelement niet groter zijn dan 150 mm; spanelementen met het hefboomprincipe mogen dus niet worden gebruikt.
- Ongewild deblokkeren van spanelementen terwijl ze onder spanning staan mag niet gebeuren.
- Spanschroeven en korte ladingbinders moeten gezekerd worden tegen het loskomen. Spanelementen met haakvormige uiteinden moeten gezekerd zijn tegen ongewild loskomen.

Toegestane trekkkracht van kettingen, EN-12195-3:

Volledige spanetting met ketting met nominale afmetingen in mm of codenummer van onderdelen	Toegestane trekkkracht (LC) daN
6	2200
7	3000
8	4000
9	5000
10	6300
11	7500
13	10000
16	16000
18	20000
20	25000
22	30000

Bron: Bijlage 8.4. van Europese richtlijnen voor beste praktijken over het zekeren van lading voor wegtransport

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 3 Zekeren van zwaar materieel

Bijlage 3 Zekeren van zwaar materieel

- Bepaal vooraf wat de zekeringmethode(s) is/ zijn die het best is/ zijn aangepast aan de kenmerken van de lading (opsluiten, fixeren, direct zekeren, neersorren, vastzetten met twist- locks of combinaties van deze).
- Als de aanbevelingen van de fabrikant niet vorhanden zijn, dan mogen sjorringen of zekeringmiddelen enkel worden bevestigd aan die delen van het technisch materieel die sterk genoeg zijn om weerstand te bieden aan de belasting waaraan ze zullen worden blootgesteld.
- Reinig het materieel voor het laden van al het loszittende vuil dat kan loskomen en een gevaar kan vormen voor andere weggebruikers.
- Zorg dat de oprijplaten, de banden van de machine en de laadvloer van de trailer vrij zijn van olie, vet, ijs,enz. zodat het materieel niet kan weggliden.
- Machines met wielen en lichte rupsbanden worden zo gezekerd dat het stuifeffect veroorzaakt door schokken op de weg die worden doorgegeven via het dragend voertuig en versterkt door de banden of ophangingsystemen van de machine wordt geminimaliseerd.
- De machine zo op de dieplader of aanhanger plaatsen dat beweging naar voren zo veel mogelijk wordt uitgesloten, bijvoorbeeld door opsluiten tegen een deel van de romp van de dieplader.
- Het gebruik van alleen een handrem is niet voldoende. Extra zekering blijft altijd noodzakelijk.
- De machine zekeren tegen beweging naar voren, achteren en opzij door spankettingen of - banden die worden bevestigd aan sjorogen op het voertuig.
- Zorg voor spanmiddelen met een spanelement. Zeker alle beweegbare onderdelen van het materieel zoals laadbomen, klampen, gieken, cabines, enz.
- Zorg ervoor dat deze in de positie staan die door de fabrikant wordt aanbevolen voor het transport en ook deze worden gezekerd om ervoor te zorgen dat ze niet kunnen bewegen ten opzichte van de romp van het materieel.
- Indien er spanogen aanwezig zijn, worden deze spanogen gebruikt en wordt het voertuig gezekerd volgens de instructies van de fabrikant.
- Het materieel en alle losse onderdelen moeten zo worden geplaatst dat de wettelijk toegestane maximale aslasten niet worden overschreden en het veilig besturen van het voertuig niet in het gedrang komt.
- Maak eventueel gebruik van antislipmatten om de wrijvingsweerstand te vergroten.
- Gereedschapskisten of andere zware voorwerpen mogen niet los worden achtergelaten in de bestuurderscabine of op het materieel.
- Het bedieningspaneel zodanig instellen dat geen enkele van de onderdelen kan bewegen tijdens het transport.
- Voorzie lading die in de breedte meer dan 0,10 m buiten de zijkant van het voertuig uitsteekt van een markering. In lengte ondeelbare lading die meer dan 1,00 m achter het voertuig uitsteekt aan de voorzijde en de achterzijde voorzien zijn van lengtemarkering.
- De breedtemarkering moet bestaan uit een vierkant bord van ten minste 0,42 m bij 0,42 m, of een rechthoekig bord van ten minste 0,28 m bij 0,56 m of 0,14 m bij 0,80 m, voorzien van parallel lopende diagonale strepen die afwisselend wit en fluorescerend of retroreflectorend rood zijn, en een breedte hebben van niet minder dan 0,07 m en niet meer dan 0,10 m.
- De lengtemarkering moet bestaan uit een vierkant bord van ten minste 0,42 m bij 0,42 m, voorzien van parallel lopende diagonale strepen die afwisselend wit en fluorescerend of retroreflectorend rood zijn, en een breedte hebben van niet minder dan 0,07 m en niet meer dan 0,10 m.
- Controleer voor het vertrek de breedte en hoogte van de lading en de ruimte tussen de onderzijde van dieplader en het wegoppervlak.
- Controleer de vervoerde machine, nadat het voertuig een korte afstand heeft gereden, dit om te zien of er niets is bewogen en of de zekeringmiddelen helemaal vastzitten.
- Rij soepel, dat wil zeggen: pas de snelheid aan de omstandigheden.
- De volgende richtlijnen zijn van toepassing voor mobiel materieel – voertuigen uitgerust met hijstoestellen, werkbakken, steunpoten en dergelijke.
- Hoge ladingen kunnen een gevaar vormen voor bomen, viaducten, bruggen, aquaducten, enz. Het is belangrijk dat de bestuurder de hoogte en de breedte van het voertuig kent en deze afmetingen bij zich heeft.
- Alle beweegbare onderdelen moeten in de positie worden geplaatst en vergrendeld, zoals aangegeven in de gebruikshandleiding.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Heftruck

Het gebruik van een heftruck brengt verschillende gevaren met zich mee: vallende lading, een kantelende heftruck en aanrijdingen met personen. Ongevallen met heftrucks hebben regelmatig een ernstige afloop.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkomgeving is veilig.
- De heftruck is veilig en wordt conform de handleiding gebruikt en onderhouden.
- Medewerkers zijn deskundig en geïnstrueerd en de leiding houdt toezicht op de gemaakte afspraken.
- Als een heftruck kantelt, kan de medewerker niet bekneld raken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Laat de heftruck jaarlijks keuren en houd het onderhoud bij in een onderhoudsboek.
- Zorg dat de heftruck is voorzien van een stoelgordel, een dichte cabine of veiligheidsbeugels.
- Zorg voor een veilig ingerichte werkomgeving.
- Zorg voor (schriftelijk) aantoonbare instructie.
- Zorg voor goed opgeleide en geïnstrueerde medewerkers.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg dat de acculaadruimte goed geventileerd is en voorkom vonkvorming. Bij het opladen van de accu's kan het explosieve waterstofgas vrijkomen. (zie bijvoorbeeld ook acculaadplaats in de arbocatalogus akkerbouw)
- Zorg voor egale vloeren om onnodige trillingen te voorkomen.
- Zorg ervoor dat de omgeving zo is ingericht, dat gevaren van aanrijden, kantelen en vallende lading wordt voorkomen. Denk o.a. aan goede spiegels op onoverzichtelijke hoeken, draagkrachtige en vlakke ondergrond, opgeruimd terrein.
- Zorg dat transparante deurflappen ter voorkoming van tocht transparant blijven.
- Bij heffen boven de 1.80 m: zorg voor een veiligheidskooi. Deze beschermt de bestuurder bij vallende lasten.
- Bij hefhoogte boven de 2.50 m: zorg voor een lastdrager of vorkenbord. Deze zorgen ervoor dat de lading niet op de heftruck valt als de hefmast achterover helt.

Foto:
Veiligheidsbeugel

Gereedschap, machines en apparaten

Zie erop toe dat:

- de heftruck is voorzien van een claxon, spiegels en veiligheidskooi
- de heftruck een veiligheidsgordel heeft. Deze zorgt ervoor dat de bestuurder bij het kantelen van de heftruck niet bekneld raakt. Alternatieven zijn: een dichte cabine of veiligheidsbeugels (PPS-systeem). Kijk bijvoorbeeld op: www.eblo.nl.
- een elektrische heftruck altijd een stroomonderbreking heeft. Deze treedt in werking zodra de chauffeur de heftruck verlaat.
- de maximale werklast in kg, de eigen massa in kg, de fabrikant, type en bouwjaar op de heftruck vermeld staan
- een capaciteitsplaat (lastdiagram) op de heftruck is aangebracht. Daarop staat de maximale draaglast.

- de heftruck jaarlijks wordt gekeurd, periodiek wordt onderhouden en geïnspecteerd en de resultaten worden vastgelegd in een onderhoudsboek.

Opleiding en instructie

- Goed opgeleide heftruckchauffeurs zijn aantoonbaar minder vaak bij ongevallen betrokken. Overweeg daarom om chauffeurs een opleiding te laten volgen.
- De gegeven instructie in uw bedrijf moet aantoonbaar (schriftelijk) zijn. In de voorlichting dient onder andere het volgende aan bod te komen:
 - de gevaren voor de bestuurder en de personen in de omgeving van de (rijdende) heftruck
 - het doel en het gebruik van de veiligheidsvoorschriften
 - veiligheidsmaatregelen bij de diverse handelingen
 - verboden handelingen
 - onderhoud en hoe te handelen bij defecten of schade
- Stel in overleg met de heftruckchauffeurs een aantal praktische regels op, waaraan iedereen zich moet houden. Bijvoorbeeld: transport- en looproutes, verkeersregels in verband met omstanders, toeteren bij onoverzichtelijke hoeken, en dergelijke.
- Markeer plaatsen waar het niet toegestaan is om met de heftruck te komen, markeer looproutes.
- Zie erop toe dat jeugdigen (16 tot 18 jaar) die de heftruck besturen een erkende opleiding (heftruckcertificaat) hebben en er deskundig toezicht wordt uitgeoefend.
- Plaats een waarschuwingssticker nabij de ingang van het pand die wijst op de aanwezigheid van een heftruck.

Afbeelding:
Gele waarschuwingssticker met heftruck

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruik altijd veiligheidsschoenen tijdens het werk.
- Bij het opladen van de elektrische heftruck kan het explosieve waterstof vrijkomen. Zorg voor persoonlijke beschermingsmiddelen: een zuurbril en zuurbestendige handschoenen.

Wat u verder nog moet weten

- Gebruik in binnenruimten geen dieselheftruck. De uitlaatgassen zijn schadelijk voor de gezondheid.
- Hoe voorkom ik ongevallen en schade met heftrucks?

Afbeelding:
Verbods bord meerdere personen op heftruck

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Controleer voor gebruik de heftruck en meld gebreken bij de leidinggevende.
- Leg geen losse spullen op de heftruck of in de cabine.
- Rij rustig en pas het rijtempo aan aan de omstandigheden op de werkplek. Bij een snelle, korte bocht kan een kleine oneffenheid in de bodem de heftruck al doen kantelen.
- Hef of vervoer beslist geen personen.
- Hef geen last die zwaarder is dan de aangegeven draaglast.
- Een big bag of andere last die aan de vork hangt beïnvloedt de stabiliteit van de heftruck zeer negatief. Werk hier alleen mee op een vlakke, harde ondergrond.
- Beperkt een last het zicht bij het vooruitrijden? Rijd dan altijd achteruit.
- Gebruik de veiligheidsgordel om bekneling te voorkomen bij kantelen.
- Werk volgens de instructies en de afspraken die zijn gemaakt in het bedrijf.
- Parkeer de heftruck met de vork in de laagste stand en iets voorover.
- Verwijder de contactsleutel als u de heftruck verlaat en u er geen toezicht op kunt houden.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Kleine shovel

Het werken met een shovel of wiellader kan gevaarlijk zijn. De meest voorkomende risico's zijn: aanrijdingen, afvallende lading en kantelgevaar. Kantelgevaar ontstaat vooral bij het rijden met een geheven bak of het hijsen van loshangende lasten. Als de spoorbreedte kleiner wordt, neemt het kantelgevaar toe.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- De shovel is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- De leiding houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- Zorg dat de shovel is voorzien van een veiligheidscabine, een veiligheidsframe of een veiligheidsbeugel om te voorkomen dat de bestuurder bij het kantelen onder de shovel terecht komt. Zorg dat de shovel is voorzien van een veiligheidsgordel.
- Voer dagelijkse en periodieke controle en onderhoud uit volgens de gebruikshandleiding.
- Zorg dat de machinist een aantoonbare opleiding of training heeft gevolgd. Meer informatie: IPC groen

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Gebruik zo mogelijk een normaal spoormachine. Deze is stabieler dan de veelgebruikte smalspoorshovel.
- Kies waar mogelijk voor een wielbestuurde machine. Deze is stabieler dan een machine met een knikstuur.
- Voorkom het kantelen van de machine:
 - Zorg dat bij het heffen de machine vlak staat.
 - Zorg dat de ondergrond voldoende draagkrachtig is.
 - Gebruik rijplaten bij een slappe ondergrond.
 - Laat de machine minimaal een keer per jaar keuren.
- Zorg dat op machines zonder gesloten veiligheidscabine of zonder gesloten deuren of zijbeugels altijd de veiligheidsgordel gedragen wordt.
- Zorg dat machines die op een aanhanger of dieplader vervoerd worden, goed vastgezet worden. Zie ook: beladen van aanhangwagen en bedrijfswagen.

Gereedschap, machines en apparaten

- Naast een veiligheidsgordel of veiligheidsdeur, moet een shovel sinds december 2010 ook voorzien zijn van een veiligheidsdak of veiligheidscabine, die de bestuurder beschermt bij het kantelen of omslaan en die moet voorkomen dat afvallende lasten op of tegen de bestuurder vallen.
- Zorg dat de machine is voorzien van een passend verwisselbaar uitrustingsstuk. Een te grote bak monteren betekent een groter kantelgevaar of het bezwijken van de constructie.

- Voorzie uitstekende of scherpe delen van bak of palletvork van een afscherming. De afscherming wordt niet altijd meegeleverd, maar is wel verplicht om te gebruiken.
- Zorg dat de machine een claxon en een akoestische achteruitrijdsignalering heeft. Zorg dat deze signalering 's nachts uitgeschakeld kan worden waarbij een optisch waarschuwingssignaal de functie overneemt.
- Plaats voldoende (dodehoek)spiegels op de machine voor een zo goed mogelijk zicht naar achteren.
- Onderhoud de machine zoals aangegeven in de gebruikshandleiding.
- Bij hijsen van lasten:
 - Raadpleeg de hijstabel in de gebruikshandleiding van de machine. Hierin staat of en zo ja welke lasten geheven mogen worden
 - Gebruik goedgekeurde stroppen, kettingen en haken, die geschikt zijn voor de te hijsen last.
 - Houd de last tijdens het rijden dicht bij de grond.

Foto:

Veiligheid bij het werken met en shovel

Opleiding en instructie

- Zorg dat de machinist voldoende deskundig is en een aantoonbare opleiding of training heeft gevolgd. Meer informatie IPC groen
- Zie erop toe dat jeugdigen (16 en 17 jaar) alleen onder deskundig toezicht werken. De mate van toezicht is mede afhankelijk van de leeftijd. Naarmate een jeugdige werknemer jonger en minder ervaren is zal het deskundig toezicht intensiever zijn. Het zelfstandig verrichten van de werkzaamheden door jeugdigen is verboden.
- Zorg voor een Nederlandse gebruikshandleiding.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Voorkom verrassingen en controleer het werkterrein vooraf op de aanwezigheid van sloten, greppels, taluds, boven- en ondergrondse leidingen, buizen, vervuiling en voorwerpen.
 - Gebruik de veiligheidsdeur, zijbeugel of veiligheidsgordel als deze in de shovel aanwezig is om te voorkomen dat je klem komt te zitten als de machine kantelt.
 - Plaats eventueel een hek om onbevoegden te weren.
 - Controleer de draagkracht van de bodem. Plaats eventueel schotten of leg rijplaten neer.
 - Voorkom heffen van te zware lasten; bij het knikken kan de machine omvallen.
 - Gebruik een machine met dieselmotor niet in een afgesloten ruimte. De uitlaatgassen zijn zeer schadelijk voor de gezondheid.
 - Til nooit personen in de bak omhoog. Dit is levensgevaarlijk en niet toegestaan.
 - Laat geen tweede persoon meerrijden, tenzij er een volledig ingerichte extra zitplaats aanwezig is.
 - Doe alleen die werkzaamheden waarvoor je opgeleid bent.
 - Als de gebruikshandleiding ontbreekt: meld het bij de leidinggevende.
 - Zorg dat je altijd een mobiele telefoon bij je hebt als je alleen werkt.
- Bij het rijden over de openbare weg:
- Scherm de punten van de bak of palletvorken af.
 - Houd de vork of bak in de lage stand, maar niet te laag. Anders wordt het wegdek of een verkeersdrempel geraakt bij het 'stuiteren' van de machine.
- Bij het verlaten van de machine:
- Plaats de bak in de laagste positie, iets voorover.
 - Zet de motor af.
 - Trek de bedrijfsrem aan.
 - Haal de sleutel uit het contactslot.
 - Spring niet van de machine, gebruik de treden.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Zelfrijdende maaimachines

Het werken met een zelfrijdende zitmaaier (cirkelmaaier, kooimaaier, klepelmaaier) kan gevaarlijk zijn. De bediener kan in aanraking komen met draaiende delen bij onderhoud aan de machine of het opheffen van een storing. Andere gevaren zijn: aangereden worden of met de machine van het talud afglijden en kantelen. Verkeersdeelnemers en omstanders kunnen worden getroffen door materiaal dat door de maaimachine wordt weggeslingerd. Veiligheid is het onderwerp in dit stuk. Afspraken over fysieke belasting en trillingen bij het werk op een maaimachine zijn te vinden bij Zittend werk

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- De maaimachine wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- De leiding houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- Zorg dat de machine wordt afgesteld, onderhouden en gebruikt zoals omschreven staat in de gebruikshandleiding.
- Kies een maaitechniek waarbij de kans op wegslinger van materiaal zo klein mogelijk is, als dat van belang is voor de omgeving.
- Stem de kennis en ervaring van de medewerkers af op de gevaren van de machine, de werkzaamheden en de omgeving van de werkplek.
- Gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen die passen bij de machine en de omgeving.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Overleg met de vaste gebruiker(s) over de eisen aan de machine bij vervanging.
- Kies bij aanschaf van een nieuwe machine een model met cabine bij voorkeur voorzien van een airco. Bij zonnig weer kan de temperatuur in de cabine hoog oplopen. Bij kantelgevaar is het verplicht dat er een veiligheidscabine of - beugel op de machine is gemonteerd.
- Zorg voor een veiligheidsgordel of andere voorziening waarmee voorkomen wordt dat de bestuurder beknellet raakt als de zelfrijdende machine kantelt.
- Stel bij aanschaf hoge eisen stellen aan ergonomische inrichting en trillingsdemping. Bespreek de norm waaraan een nieuwe machine moet voldoen met de leverancier.
- Beoordeel de objecten die gemaaid worden vooraf op veiligheid voor de maaier en de omgeving. Denk aan oneffenheden, stenen, ijzer en glas.
- Stem de rijsnelheid af op de terreinomstandigheden.
- Houd rekening met verkeer en derden in de omgeving. Meer informatie: Veiligheid bij werken langs de weg
- Kies een maaimethode waarbij de risico's voor de medewerker(s) en de omgeving beheersbaar zijn. Klepel- en kooimaaiers zullen objecten minder wegslinger dan cirkelmaaiers. Nadeel van kooimaaiers is dat de chauffeur in contact kan komen met uitwerpselen van honden.
- Werk op een talud met een (op afstand te bedienen) maaimachine die speciaal ontwikkeld is voor het maaien van taluds of gebruik een stabiele machine (met een laag zwaartepunt) of werk vanaf het vlakke deel met een machine en aangebouwde hydraulische arm met een maaielement.
- Raadpleeg de gebruiksinstructie voor het afstellen van de kooi en het tegenmes van de kooimaaier.
- Zorg voor schone cabineramen.
- Bij het verlaten van de machine: gebruik de handrem en haal de contactsleutel eruit.

Gereedschap, machines en apparaten

- Gebruik een veilige machine. Laat oudere niet-CE machines beoordelen door een veiligheidskundige en pas de machine eventueel aan.
- Zorg voor periodiek onderhoud aan trillingsdempende delen van de stoel en machine.

- Werk met goed onderhouden machines met passende capaciteit.
- Controleer voor aanvang de in de gebruikshandleiding of werkinstructie genoemde punten. Werk nooit met een defecte machine.
- Voorkom werken met te hard opgepompte banden in verband met trillingen en schokken.
- Zorg voor opbergruimte voor gereedschap en dergelijke. In de cabine mogen geen losse voorwerpen liggen.
- Laat jaarlijks een keuring door een deskundige uitvoeren.
- Bij onderhoud en het opheffen van storingen: schakel de machine uit, zet de motor af en haal de contactsleutel eruit. De machine moet volledig stilstaan en uitgedraaid zijn. Let op: de messen van de machine kunnen lang blijven draaien.

Opleiding en instructie

- Bespreek de bijzonderheden voor aanvang van het werk met betrokkenen.
- Zorg dat de bediener voldoende deskundig is en een aantoonbare instructie heeft ontvangen.
- Zorg dat de gebruikshandleiding bekend is bij betrokkenen(n).
- Bespreek ongevallen en bijna-ongevallen met maaimachines die in het bedrijf of in de sector hebben plaats gevonden.
- Vanwege de uitgebreide instelmogelijkheden van moderne chauffeursstoelen: geef een zitinstructie aan de gebruiker.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Draag altijd gehoorbescherming bij meer dan 80 decibel. Laat bij twijfel het geluidsniveau checken.
- Draag oog- of gelaatsbescherming bij opspattend materiaal.
- Draag altijd veiligheidsschoeisel.
- Draag handschoenen bij het afstellen van de messen, het opheffen van storingen en het schoonmaken van de machine in verband met (resten van) hondenpoep en dergelijke.
- Draag altijd signalkleding.
- Zitten de persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel, zijn ze verouderd of defect: bespreek het met uw leidinggevende.

Meer informatie

- Rapport: Analyse van de blootstelling aan trillingen tijdens werk in de groenvoorzieningen
- Machineveiligheid algemeen
- Arbocatalogus Mechanisch Loonwerk: Veiligheid bij het werken op taluds en hellingen
- Zittend werk

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Controleer voor gebruik de veilige werking van de machine. Werk niet met een machine als de beveiligingen niet in orde zijn.
- Een zelfrijdende maaimachine moet voorzien zijn van beugel of veiligheidscabine bij het werk op talud of langs de sloot.
- Gebruik de veiligheidsgordel of een andere voorziening waarmee je voorkomt dat je klem komt te zitten als de zelfrijdende machine kantelt.
- Zorg voor schone cabineramen.
- Stel de stoel goed in.
- Pas de bandenspanning en de ridsnelheid aan de terreinomstandigheden aan.
- Werk volgens de instructies en de afspraken die zijn gemaakt in het bedrijf.
- Gebruik de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Neem communicatiemiddelen (mobiele telefoon) mee als alleen wordt gewerkt.
- Houd rekening met het verkeer en derden.
- Zet de opgeklapte kooi of het maaidek vast bij transport over de weg.
- Hef stortingen alleen op als de machine is uitgeschakeld, volledig stilstaat en uitgedraaid is.
- Bij het verlaten van de machine: zet de machine op de handrem en haal de contactsleutel er uit.
- Meld een defect aan de leidinggevende. Gebruik een gevaarlijke machine niet meer.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Minigraver

Het werken met een graafmachine kan gevaarlijk zijn. Bijvoorbeeld het gevaar van kantelen op een talud of helling bij sloten of kanalen, maar ook bij op- en afrijden van de aanhangwagen of auto. Als de spoorbreedte kleiner wordt, neemt het kantelgevaar toe. Bij minigravers (tot 5½ ton) is de spoorbreedte klein, waardoor het kantelgevaar relatief groot is. Een ander gevaar is het raken van kabels, leidingen en buizen. Grote graafmachines worden in de hoveniers sector weinig ingezet en worden in dit stuk niet beschreven.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig mogelijk.
- De minigraver is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- De leiding houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Beoordeel de werkplek vooraf en stem de inzetbaarheid van mens en machine daar op af.
- Werk met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- Voer dagelijkse en periodieke controle en onderhoud uit volgens de gebruikshandleiding.
- Zorg dat de machinist een aantoonbare opleiding of training heeft gevolgd.
- Zorg voor een veilige werkwijze, denk ook aan collega's die rond de machine werken.
- Pas voor het werk de graafcoderegels toe

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg dat de minigraver veilig kan worden vervoerd, geladen en gelost.
- Zorg dat de minigraver geschikt is voor het uit te voeren werk.
- Zorg dat de 6 graafcoderegels toegepast worden voordat het werk begint.
- Maak afspraken over hoe om te gaan met derden bij het werk.
- Maak afspraken met betrokkenen over het markeren, afzetten of afsluiten van de openbare weg bij specifiek gevaar. Zie ook bij werken langs de weg
- Voorkom kantelen van de minigraver bij werken op talud of helling
- Gebruik rijplaten bij een slappe ondergrond.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zorg dat de machine is voorzien van een veiligheidsbeugel of – frame, als er geen veiligheidscabine gemonteerd is. Dit om te voorkomen dat de machinist bekneld raakt bij het kantelen van de machine.
- Zorg dat de machine is voorzien van een passend verwisselbaar uitrustingsstuk. Een te grote bak monteren betekent een groter kantelgevaar of het bezwijken van de constructie.
- Plaats spiegels op de machine als het zicht naar achteren beperkt is.
- Onderhoud de machine zoals aangegeven in de gebruikshandleiding.
- Laat de machine minimaal een keer per jaar keuren.
- Bij hijsen van lasten "Hijsmiddelen".
 - Raadpleeg de hijstabbel in de gebruikshandleiding van de machine voor de hefcapaciteit.
 - Gebruik goedgekeurde stroppen, kettingen en haken.
 - Houd de last tijdens het rijden dicht bij de grond.
- Zorg voor goed werkende verlichting bij het werken op de openbare weg.

Opleiding en instructie

- Zorg dat de machinist voldoende deskundig is en een aantoonbare opleiding, training of instructie heeft ontvangen. Er zijn diverse organisaties die opleidingen aanbieden.

- Zie er op toe dat jeugdigen (16 en 17 jaar) alleen onder deskundig toezicht werken. De mate van toezicht is mede afhankelijk van de leeftijd. Naarmate een jeugdige werknemer jonger en minder ervaren is zal het deskundig toezicht intensiever zijn. Het geheel zelfstandig verrichten van de werkzaamheden door jeugdigen is verboden.
- Zorg voor een Nederlandse gebruikshandleiding.

Meer informatie

- Graven bij kabels, leidingen en buizen
- Werken op taluds en hellingen
- Werken langs de weg
- Beladen van auto en aanhangwagen
- Hijsmiddelen
- Jongeren

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Check de 6 graafcoderegels
- Plaats indien nodig een hek om onbevoegden te weren.
- Zorg voor wegmarkering of – afzetting bij werk bij de openbare weg.
- Gebruik schotten of rijplaten bij een slappe ondergrond.
- Til niet meer dan toegestaan is.
- Werk met de rupswielen in de breedste stand als de breedte instelbaar is.
- Stop als er een persoon in de draaicirkel van de machine is.
- De persoon die buiten de machine werkt geeft aanwijzingen.
- Zorg dat de machine zo vlak mogelijk staat
- Bij het laden en lossen: "Beladen van bedrijfswagen en aanhangwagen".

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Takkenversnipperaar

Werken met een takkenversnipperaar brengt grote gevaren met zich mee. Dat komt door:

- de draaiende delen van de versnipperaar die het hout naar binnen trekken en verkleinen
- de wegslaande takken bij de invoertrechter
- de wegvliegende delen die de afvoerpijp met grote snelheid verlaten

Wat is de gewenste situatie?

- De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- De takkenversnipperaar is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- De leiding houdt toezicht op de gemaakte afspraken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- Zorg dat de kennis en ervaring van medewerkers is afgestemd op de gevaren van het werk en de omgeving.
- Zorg dat medewerkers een aantoonbare instructie hebben ontvangen.
- Gebruik de voorgeschreven persoonlijke beschermingsmiddelen.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Beoordeel de werkplek vooraf op veiligheid en stem de inzetbaarheid van mens en machine daarop af. Denk ook aan plaatsen waar takken in contact met hondenpoep of andere verontreinigingen komen en neem maatregelen.
- Maak afspraken met de opdrachtgever of wegbeheerder over het markeren, afzetten of afsluiten van de werkomgeving. Check of passende maatregelen zijn genomen. Kijk op Veiligheid bij het werken langs de weg.
- Voorkom struikelgevaar. Zorg voor voldoende ruimte rond de machine.
- Vermijd het gevaarlijke gebied voor de invoertrechter. Voer de takken op een veilige plek in.
- Pas op terugslag van hout. Vooral zware stukken en lange takken kunnen gevaarlijk zijn. Bij machines met een rechtsomdraaiend vliegwiel met snijsysteem hebben de takken de neiging om naar rechts te slaan. Ga daarom links van de invoertrechter staan.
- Kom nooit met handen of voeten in de geleidebak of trechter. De takresten worden bij een volgend gebruik vanzelf naar de messen getrokken en verwerkt.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zorg voor een takkenversnipperaar die voldoet aan de CE-norm. Laat oudere machines beoordelen door een veiligheidskundige en eventueel aanpassen.
- Controleer de takkenversnipperaar regelmatig en onderhoud hem goed.
- Controleer voor gebruik altijd de werking van de veiligheidshandel. Deze moet met geringe kracht te bedienen zijn.
- Controleer ook de overige in de gebruikshandleiding genoemde punten. Meld elk defect aan de leidinggevende. Het is niet toegestaan om een onveilige machine te gebruiken.
- Zorg dat bij een aftakas-aangedreven machine de aftakas volledig beschermd is. (Zie ook aftakas.)
- Laat jaarlijks een veiligheidskeuring door een deskundige uitvoeren.
- Bij onderhoud en het opheffen van storingen: schakel de machine uit, zet de motor af en haal de contactsleutel er uit. Begin pas als de machine volledig stilstaat en uitgedraaid is. Let op: de messen van de machine kunnen lang blijven draaien. Kijk op Machineveiligheid Algemeen.

Opleiding en instructie

- Zorg dat de bediener van de takkenversnipperaar voldoende deskundig is en een aantoonbare instructie heeft ontvangen.

- Bespreek de bijzonderheden en gevaren voor aanvang van het werk.
- Bespreek ongevallen en bijna- ongevallen die in het bedrijf of in de sector hebben plaats gevonden.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruik altijd gehoorbescherming.
- Gebruik oog- of gelaatsbescherming.
- Draag glad afgewerkte en nauwsluitende kleding, bij voorkeur een snipperoverall. Deze is ook verkrijgbaar met zaagbeveiliging in de broekspijpen (voor als ook gezaagd wordt) en ook in combinatie met signaaluitvoering (als langs de weg gewerkt wordt).
- Draag nauwsluitende handschoenen en veiligheidsschoenen of veiligheidslaarzen.
- Draag een helm als er kans is op wegzwiepende of vallende takken.
- Draag signaalkleding bij werken in de openbare ruimte.
- Bespreek het met de leidinggevende als persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel zitten, verouderd of defect zijn.

Meer informatie

- Aftakas
- Machineveiligheid algemeen
- Veiligheid bij het werken langs de weg

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Houd rekening met het verkeer en derden.
- Zet het onveilige gebied af.
- Werk volgens de instructies en de afspraken die zijn gemaakt in het bedrijf.
- Controleer voor gebruik de werking van de veiligheidshendel. Werk nooit met een machine als de beveiligingen niet in orde zijn.
- Zorg voor voldoende ruimte rond de machine. Ruim takken die in de buurt van de invoertrechter liggen direct op.
- Gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Ga links van de invoertrechter staan bij het invoeren van takken.
- Zaag takken in een acceptabele grootte en gemakkelijk in te voeren vorm.
- Voer alleen snoei hout in. Trek takken niet terug.
- Kom nooit met handen of voeten in de geleidebak of invoertrechter.
- Hef storingen alleen op als de machine is uitgeschakeld, volledig stilstaat en uitgedraaid is. Meld een storing aan de leidinggevende.
- Haal de contactsleutel uit de machine als er geen direct toezicht is.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Tweewielige trekkers

Tweewielige trekkers worden vooral ingezet bij maaien, frezen, spitten en vegen. Werken met deze trekkers kan gevaarlijk zijn omdat de gebruiker gemakkelijk in contact kan komen met bewegende delen. Andere risicovolle aspecten zijn: lawaai en trillingen, uitlaatgassen en lichamelijk belasting.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- De trekker is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- De leiding houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met veilige, goed onderhouden machines, conform de bijgeleverde gebruikshandleiding.
- Overweeg alternatieven. Maak bij het maaien op taluds bijvoorbeeld gebruik van een robotmaaier of speciale vierwielige trekkers met een laag zwaartepunt.

Trekker met laag zwaartepunt

- Zorg voor deskundige medewerkers.
- Zorg voor toezicht op een veilige uitvoering van het werk.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Ga na of het werk ook op een andere wijze uitgevoerd kan worden. Zeker als het langdurig werk betreft. Denk aan een maaielement aan de hydraulische arm van een grote machine of aan een ruwterreinmaaier met laag zwaartepunt.
- Stel bij aanschaf hoge eisen aan ergonomie en trillingsdemping. Bespreek de norm waaraan een nieuwe machine moet voldoen. De toegestane dagelijkse gebruiksduur is onder andere afhankelijk van het trillingsniveau.
- Bij het maaien op taluds:
 - Gebruik banden met een geschikt profiel en voldoende breedte.

foto: brede banden met juist profiel

- Of gebruik speciale metalen wielen voor een beter grip.

- Kies voor een kleinere wieldiameter. Dat zorgt voor een gunstiger zwaartepunt op het talud, waardoor de machine gemakkelijker te besturen is.
- Werk met bij voorkeur met twee personen.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zorg voor veilige apparatuur die goed is onderhouden en gekeurd.
- Het overbruggen van een beveiliging (achteruitrijbeveiliging en dodemansknop of vasthoudbediening) is levensgevaarlijk en niet toegestaan.
- Zorg voor periodiek onderhoud van de trillingsdempende rubbers van de machine. Vervang deze bij voorkeur elke twee jaar.

Opleiding en instructie

- Zorg dat de medewerkers zijn opgeleid voor het werken met tweewielige trekkers. Meer informatie zie op ipcgroen.
- Zorg dat betrokkenen op de hoogte zijn van de inhoud van de gebruikshandleiding van het apparaat.
- Raadpleeg in de arbocatalogus voor het Mechanisch Loonwerk Veilig werken op hellingen en taluds

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruik gehoorbescherming.
- Gebruik oog- of gelaatsbescherming bij opspattend materiaal.
- Draag signaalkleding bij het werken in de openbare ruimte.
- Draag veiligheidsschoeisel met stroeve zolen.
- Draag werkhandschoenen.
- Bespreek het met de leidinggevende als persoonlijke beschermingsmiddelen niet comfortabel zitten, verouderd of defect zijn.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Doe alleen die werkzaamheden waarvoor je opgeleid bent.
- Gebruik een trekker die niet zwaarder is dan noodzakelijk.
- Zorg voor voldoende ruimte om met de machine te manoeuvreren.
- Schakel nooit een beveiliging uit (achteruitrijbeveiliging of dodemansknop).
- Bij het maaien op taluds: houd rekening met verkeer in de omgeving.
- Zorg dat je altijd een mobiele telefoon bij je hebt als je alleen werkt.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Vierwielige trekkers

Trekkers worden in combinatie met werktuigen ingezet voor verschillende werkzaamheden. Werkzaamheden in een normale moderne trekker met veiligheidscabine zijn relatief veilig, zo lang de chauffeur in de cabine blijft zitten en er geen mensen in de directe omgeving zijn. Gevaarlijke werkzaamheden zijn: het aankoppelen van werktuigen, deelname aan het verkeer en werken op taluds en hellingen. Kijk ook eens bij het werken op taluds en hellingen (arbocatalogus Mechanisch Loonwerk)

Foto:
Houd de koppeling van de aftakas schoon

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- De trekker is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Werk met goed onderhouden machines, conform de bijgeleverde gebruikshandleiding.
- Zorg dat de trekker is voorzien van een veiligheidscabine of een veiligheidsbeugel of - frame.
- Zorg dat de kennis en ervaring van de medewerkers is afgestemd op de gevaren van de combinatie trekker - machine - omgeving.
- Zorg voor toezicht op een veilige uitvoering van het werk.
- Zorg dat jeugdige bestuurders (16- en 17-jarigen) een trekkerrijbewijs hebben. Stem de mate van toezicht af op de kennis en ervaring van de jeugdige en de gevaren van het werk.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Voorkom dat de bestuurder / bijnrider bij incidenten onder de trekker terecht komt; voorzie de zitplaatsen van veiligheidsgordels.
- Maak afspraken over het gebruik van de veiligheidsgordels. Bij een ongeval kan men door de klap uit de trekker geslingerd worden.
- Zorg dat de trekker is voorzien van een laag aankoppelpunt voor getrokken werktuigen om het achteroverslaan te voorkomen.
- Gebruik een aankoppelsysteem waarbij personen zich niet tussen de trekker en het werktuig hoeven te bevinden.
- Zorg voor goede verlichting en goed zicht. Monteer eventueel extra spiegels of gebruik een camera met monitor. Kijk op Achteruitrijden met trekkers en grote machines.

Foto:

Camera

- Bepaal bij werken op taluds of hellingen vooraf welke techniek het beste ingezet kan worden. Kijk op Werken op hellingen en taluds.

Gereedschap, machines en apparaten

- Voor veilig gebruik van de topstang (bovenste verbindingsstang): zorg dat er in de centrale draadspindel aan beide zijden minimaal 5 cm draad aanwezig blijft. Voorzie hydraulische topstangen van een slangbreukbeveiliging of van afsluitkraan die bij transport dichtgezet wordt.
- Onderhoud de trekker conform de gebruiksaanwijzing.
- Laat de trekker periodiek keuren door een deskundige. Raadpleeg eventueel de leverancier.
- Laat de trillingsdempende rubbers van de machine periodiek controleren. Vervang deze minimaal eens per vier jaar.
- Bij storingen of onderhoud: schakel de trekker en de machine uit.
- Zorg dat alle beweegbare delen van de hefinrichting soepel blijven draaien. Dat voorkomt ergernis bij aan- en afkoppelen.
- Controleer dagelijks: de vloeistofniveaus, de wielbouten en moeren en andere delen die de veiligheid kunnen beïnvloeden.

Opleiding en instructie

- Zorg voor een instructie over:
 - de gevaren voor de bestuurder en de personen in de omgeving van de (rijdende) trekker met machine of aanhangwagen, zoals het rijden met hoge snelheid en de effecten bij het nemen van bochten en drempels;
 - veiligheidsvoorschriften en veiligheidsmaatregelen;
 - niet toegestane handelingen;
 - onderhoud en hoe te handelen bij verstoppingen, storingen of schade. Kijk op Verstoppingen en storingen oplossen en machines onderhouden;
 - het instellen van de stoel.
 - zie ook bijlage 1 Voorbeeld instructie aan medewerkers
- Check of de chauffeur de instructie heeft begrepen.
- Zorg dat jeugdige bestuurders (16- en 17-jarigen) een trekkerrijbewijs hebben. Stem de mate van toezicht af op de kennis en ervaring van de jeugdige en de gevaren van het werk (van steeksproefsgewijs toezicht tot intensief toezicht).
- *Er zijn plannen om andere eisen te gaan stellen aan het trekkerrijbewijs vanaf 1 januari 2014.*

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruik gehoorbescherming bij meer dan 80 dB(A).
- Draag veiligheidsschoeisel met stroeve zolen.
- Draag werkhandschoenen.
- Gebruik handschoenen bij aan- en afkoppelen.
- Draag signaalkleding bij werken in de openbare ruimte.

Wat u verder nog moet weten

- Laat een trekker niet in een afgesloten ruimte draaien. De uitlaatgassen zijn zeer schadelijk voor de gezondheid.
- Verminder de blootstelling aan schokken en trillingen:
 - Stel bij aanschaf hoge eisen aan:
 - De ergonomie van de cabine.
 - Trillingsdemping, zoals stoeleigenschappen, vooras- en cabineverering, eigenschappen van de banden. Bespreek de norm waaraan een nieuwe machine moet voldoen. De dagelijks toegestane gebruiksduur is afhankelijk van het trillingsniveau.
 - Gebruik bij kippers en dumpers een kogeltrekhaak om overmatige trillingen en schokken te voorkomen..
 - Zorg voor periodieke controle van trillingsdempende rubbers van de machine. Vervang deze eens per vier jaar.
 - Geef een instructie Instellen van de stoel.

Meer informatie

- Verwisselen van wielen (arbocatalogus Mechanisch Loonwerk)
- Opslag van wielen (arbocatalogus Mechanisch Loonwerk)
- Zittend werk
- Trekkerrijbewijs

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd.
Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Controleer voor gebruik de vloeistofniveaus, wielbouten en - moeren, de aftakasbescherming en andere veiligheidsvoorzieningen.
- Zorg voor goed zicht, dus schone ramen en spiegels.
- Leg geen voorwerpen los in de cabine
- Gebruik de veiligheidsgordel bij het rijden op de weg.
- Werk volgens de instructies en de afspraken die zijn gemaakt in het bedrijf.
- Werk niet met loszittende kleding, lange loshangende haren, etc.
- Bij storingen: schakel de trekker uit.
- Gebruik de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Zorg dat je altijd een mobiele telefoon bij je hebt als je alleen werkt.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 1 Voorbeeld instructie

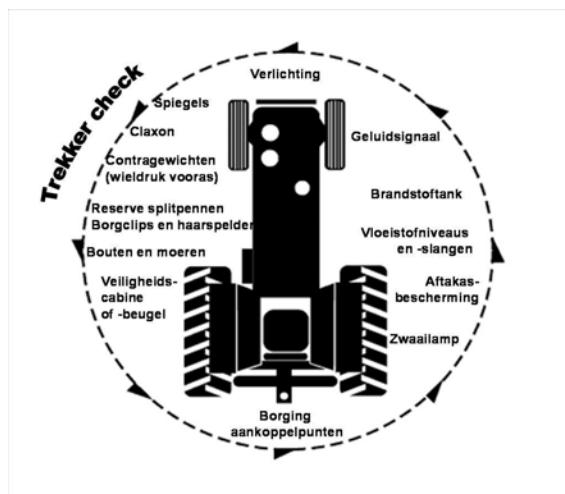
Bijlage 1 Voorbeeldinstructie

■ Geef medewerkers de instructie dat ze bij het aankoppelen van machines :

- Werken op een vlakke verharde vloer.
- Voor de hef- en daalbeweging altijd de positieregeling van de hefinrichting gebruiken(zie gebruikshandleiding).
- Nooit een hefinrichting bedienen als er iemand tussen de trekker en het werktuig staat.
- Altijd naast de trekker of het werktuig gaan staan.
- Vòòr transport over de weg de stabilisatie vastzetten, anders kan het werktuig zijdelings uitzwaaien.
- Hydraulische slangen en elektrische snoeren dusdanig ophangen dat zij niet bekneld kunnen raken.
- Goede en passende borgmaterialen gebruiken; geen kromgebogen spijkers of ijzerdraad.
- De mechanische of hydraulische topstang borgen.
- Zorgen dat de lengte van de aftaktussenas afgestemd is op de trekker/ werktuigcombinatie. Dit kan per combinatie verschillen. Een onjuiste lengte kan beschadigingen veroorzaken aan de aandrijfassen van de trekker en het werktuig, de kruiskoppelingen van de tussenassen en de afscherming van de tussenassen.
- De motor van de trekker uitschakelen vòòr het aankoppelen van de aftaktussenas. Bij de meeste trekkers is de aftakasstomp dan met de hand draaibaar.
- Vòòr het afkoppelen van de hydrauliekslangen zorgen dat het systeem in ruststand is, zodat de druk van de slangen af is.

■ Geef medewerkers de instructie dat zij :

- Geen voorwerpen los in de cabine laten liggen, het is gevaarlijk bij plotseling remmen of werken op een helling.
- De veiligheidsgordels gebruiken tijdens het rijden op de weg. In de praktijk blijkt dat gordels nog niet algemeen gebruikt worden, terwijl bij een ongeval de bestuurder door de klap uit de trekker geslingerd kan worden, met kans op ernstig letsel.
- De rijsnelheid aanpassen aan de omstandigheden. Zowel in het terrein als op de weg. Denk daarbij vooral aan kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals voetgangers en fietsers.
- Met smalspoortrekkers bij het maken van een korte bocht rustig rijden om kantelen te voorkomen.
- Bij het ingaan van een bocht: langzaam rijden.
- Bij het nemen van de bocht: niet meer remmen, ander is de kans op scharen of kantelen groot.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Zittend werk

Personen die een zelfrijdende maaimachine, graafmachine, trekker of andere zelfrijdende machine bedienen, zitten langdurig op een machine. Dit is vooral belastend voor de rug en de ledematen. Trillingen en schokken zijn een belangrijke oorzaak van rugklachten. In een goede houding zijn deze beter op te vangen. Het is van belang de werkplek zo in te richten dat klachten zoveel mogelijk worden voorkomen. Ook is het belangrijk dat de machinist of chauffeur (hierna machinist genoemd) over een goede conditie beschikt.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Zittend werk leidt niet tot rugklachten of andere gezondheidsklachten.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Realiseer een optimale zitwerkplek.
- Geef de medewerkers een zitinstructie.
- Beperk de zitduur bij voorkeur tot maximaal 4 uur per dag en anders 3 dagen per week bij het werken met een zelfrijdende maaimachine in plantsoenen.
- Zorg voor voldoende pauzes met beweging buiten de cabine.
- Zorg voor zoveel mogelijk afwisseling van taken.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg bij aanschaf van een machine voor een geschikte stoel en zorg voor periodiek preventief onderhoud van de stoel. Chauffeurs kunnen dan naar verhouding meer uren per week op de machine rijden, omdat de kans op lichamelijke klachten kleiner is. Hoe lang men achter elkaar (en per week) zittend chauffeurswerk kan verrichten is mede afhankelijk van de terreinomstandigheden. Bekijk daarom telkens hoe lang de zitduur kan zijn, afhankelijk van soort en ouderdom van de machine en de terreinomstandigheden.
- Promoot dat men beheerst rijdt, want uit recent trillingsonderzoek (zie onder "meer informatie") blijkt dat de capaciteit er bijna niet onder lijdt, terwijl lichamelijke klachten voorkomen kunnen worden.
- Wees alert op de noodzaak de werkplek voor een links- of rechtshandige in te richten.
- Beperk, waar mogelijk, langdurig zittend werk tot 2 uur achtereenvolgens en maximaal 4 uur per dag.
- Zorg voor een mobiele pauzeruimte als de werkzaamheden op een locatie meerdere dagen duren.

Gereedschap, machines en apparaten

- Gebruik machines met een goede trillingsdemping, zoals:
 - trillingsarm, opgehangen cabine of werkplateau
 - stoel met trillingsdempende eigenschappen
 - verende as(sen)
 - trillingsarm opgehangen motor
 - niet te hoge bandenspanning
- Zorg dat de werkstoel goede ondersteuning biedt en ingesteld kan worden op de lichaamsmaatjes van de machinist. Met aandacht voor onder andere: zithoogte, zitdiepte, lendensteun, zijwangen, armleggers, horizontale en verticale trillingsdemping.
- Check of de bedieningsmiddelen zich op een goede reikafstand en hoogte bevinden en gemakkelijk en licht zijn te bedienen.
- Check of er voldoende voet- en beenruimte is en de pedaaldruk kleiner dan 5 kg is.
- Zorg eventueel voor stoelen die mee kunnen gaan met de lichaamsbewegingen. Dit heet 'dynamisch zitten' en wordt aanbevolen om meerdere houdingen in het werk aan te nemen, terwijl de ondersteuning in stand blijft.
- Honoreer de extra eisen die eventueel aan een trekkerstoel gesteld worden: een draaiplateau bij gedraaid zitten, een lage rugleuning met uitsparing bij gedraaid zitten, een horizontale stelling bij het werken op hellingen. Kijk eens naar de Koopwijzer trekkerstoel.
- Onderhoud de stoel conform de gebruikshandleiding of gebruik de checklist Onderhoud van een chauffeursstoel.

Opleiding en instructie

- Vraag de leverancier van een nieuwe machine of stoel om een uitgebreide instructie aan betrokkenen.
- Geef de machinist een zitinstructie over de instelmogelijkheden van de stoel en de bedieningsmiddelen.
-

Checklist onderhoud van een chauffeurstoel

- Open hier het bestand Onderhoud van een chauffeursstoel

Meer informatie

- Rapport: "Blootstelling aan lichaamstrillingen van chauffeurs van moderne zelfrijdende cirkelmaaimachines tijdens het maaien van plantsoenen in de praktijk".

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Stel eerst de stoel goed in Is de stoel niet goed instelbaar: meld het aan de leiding.
- Pas de rijsnelheid en rijstijl aan aan de terreinomstan- digheden, want beheerst rijden voorkomt lichamelijke klachten.
- Voorkom scheef zitten door bijvoorbeeld een portemonnee in de achterzak.
- Draag kleding die de rug geheel bedekt, en daardoor warm houdt, ook in de zithouding.
- Blijf tijdens een pauze niet in de machine zitten. Doe rek- en strekoefeningen. Dit voorkomt veel lichamelijke klachten.
- Spring niet uit de cabine. Dit kan rugklachten of letsel aan enkels of knieën veroorzaken.
- Gebruik altijd alle treden.
- Zorg voor een goede lichamelijke conditie, beweeg elke dag minimaal een half uur.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Arbobeleid

In de praktijk worden problemen vaak even ter plekke opgelost. Het gevolg is dat hetzelfde probleem zich later of op een andere plek weer voordoet. Door het voeren van een beleid kunnen deze problemen meer structureel worden aangepakt en wordt voorkomen dat problemen zich herhalen. Een beleidsmatige/ structurele aanpak zal dus uiteindelijk leiden tot betere arbeidsomstandigheden, minder verzuim en minder ongevallen. Door in gezamenlijk overleg het beleid vast te stellen is de kans op acceptatie groter.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Veilig en gezond werken is een integraal onderdeel van het algehele bedrijfsbeleid.
- De arbeidsomstandigheden en het verzuim worden systematisch verbeterd.
- Concrete doelstellingen helpen om het beleid te concretiseren en controleerbaar te maken.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Stem het beleid af met de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging.
- Betrek de medewerkers bij het vaststellen van het beleid als er geen OR of PVT is.
- Zorg voor een actuele Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) en een opgesteld plan van aanpak.
- Zorg voor veilige en gekeurde arbeidsmiddelen en zorg dat een aan te nemen werk veilig en gezond uitgevoerd kan worden.
- Besteed structureel aandacht aan veiligheids- en gezondheidsaspecten bij aankoopbeleid.
- Stel bedrijfsregels op en bespreek deze. Denk aan; verzuimreglement, veiligheidsvoorschriften, PBM- beleid en BHV- organisatie
- Zorg voor een preventiemedewerker binnen het bedrijf.
- Stel de medewerkers in de gelegenheid om zich preventief te laten keuren in het kader van het periodiek medisch onderzoek (PMO).
- Zorg voor voldoende opgeleide bedrijfshulpverleners op de werkplek(ken).
- Zorg voor voorlichting en instructie, afgestemd op de risico's op de werkplek en de risicobeleving van betrokkenen. Geef bijzondere aandacht aan anderstaligen.
- Geef als leidinggevende altijd het goede voorbeeld.
- Houd toezicht op gemaakte afspraken over veilig en gezond werken.
- Zorg voor een duidelijk sanctiebeleid.

Toelichting op de maatregelen

- Verhoog de veiligheid, betrouwbaarheid en het gebruiksgemak van arbeidsmiddelen door eisen te stellen bij aankoop (bijvoorbeeld m.b.t. geluid, trillingen, fysieke belasting, comfort en veiligheid) en te zorgen voor periodiek preventief onderhoud. De onderhoudsfrequentie hangt af van de gebruikssintensiteit en de gebruiksomstandigheden van het arbeidsmiddel. (Zie ook Machineveiligheid algemeen)
- Voer minimaal een maal per vier jaar een risico- inventarisatie en - evaluatie uit om een goed beeld te krijgen van de arbeidsomstandigheden van de medewerkers in het bedrijf. Er zijn twee mogelijkheden.
- Het bedrijf maakt gebruik van de branchevragenlijst voor de risico- inventarisatie voor de hoveniersbranche, die digitaal beschikbaar is via www.stigas.nl.
 - Bedrijven met meer dan 25 medewerkers en VCA gecertificeerde bedrijven moeten deze RI&E vervolgens laten toetsen door Stigas of een andere erkende deskundige.
 - Het bedrijf maakt gebruik van een andere vragenlijst voor de risico- inventarisatie. In dat geval is toetsing ook verplicht voor bedrijven met minder dan 25 medewerkers.
- Maak gebruik van de arbocatalogus voor oplossingen van aanwezige aandachtspunten.
- Evaluateer jaarlijks de RI&E en het plan van aanpak (zie ook bijlage 1).
- Zie ook de website van Stigas bij Verzuim onder de duim®.
- Maak afspraken over de wijze van het ziekmelden en de contacten hierna en zorg voor verzuimbegeleiding, ondersteund door een bedrijfsarts of een arbodienst, tijdens arbeidongeschiktheid. Neem een snelle re- integratie als speerpunt op.
- De preventiemedewerker(s) moet(en) beschikken over voldoende deskundigheid, ervaring en uitrusting om de bijstand op een goede manier te kunnen verlenen en zij moeten voldoende tijd hebben om de taken goed uit te kunnen voeren. In deze sector is het nodig dat de preventiemedewerker kennis heeft van veiligheid, geluid, trillingen, fysieke belasting en gevaarlijke stoffen.
- Licht de medewerkers voor over de gevaren van het werk.
- Onderwerpen in de hovenierssector zijn o.a.:
 - Schadelijk geluid

- Trillingen
- Schadelijke stoffen, zoals chemische stoffen, houtstof of stof van steen en beton.
- Biologische stoffen, zoals stoffen van planten, bomen en dieren, de tekebeet, een steek van een hommel, bij of wesp
- Lichamelijke belasting
- Gevaren van gereedschappen, machines en het werken op hoogte
- Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen
- De medewerker is verplicht mee te werken aan de voorlichting.
- Zorg dat afspraken effectief worden door als leidinggevende het goede voorbeeld te geven. Draag bijvoorbeeld ook de veiligheidsschoenen als u deoods binnen gaat waar de heftruck rond rijdt.
- De sancties op het niet nakomen van afspraken moeten duidelijk zijn en vooraf gecommuniceerd met alle betrokkenen, bij voorkeur mondeling en schriftelijk. Dat kan ook in het bedrijfreglement. Sancties gelden als de OR of PVT heeft ingestemd met het sanctiebeleid.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Denk na over wat je vandaag moet doen en welke hulpmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen je daar bij nodig hebt.
 - Werk altijd mee aan voorlichting en instructie.
 - Houd je aan gemaakte afspraken
 - Weet je wat je moet doen in geval van nood?
 - Meldt alle gevaarlijke situaties, (bijna) ongevallen en storingen aan de leidinggevende.
 - Bespreek, samen met collega's en leiding, op welke manier het werk gezonder en veiliger kan worden gemaakt.
 - Maak gebruik van de mogelijkheid om je gezondheid periodiek en preventief te laten onderzoeken bij de bedrijfsarts via het Preventief Medisch Onderzoek (PMO). Vraag dit via uw werkgever aan.
- Checklist voor leidinggevenden
- Houdt toezicht op de interne afspraken die er zijn over veilig en gezond werken.
 - Geef het goede voorbeeld en houdt u zelf aan de regels die er zijn.
 - Zorg ervoor dat werkoverleg en toolboxmeetings regelmatig worden gehouden.
 - Los problemen die er zijn in planning, onderhoud materieel e.d. zo snel mogelijk op.
 - Moedig medewerkers aan om met verbetersuggesties te komen om het werk veiliger en gezonder te maken.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 1 Stappenplan Arbobeleid

Bijlage 1 Stappenplan Arbobeleid

Weten

Zorg voor een actuele risico-inventarisatie en - evaluatie (RI&E), een verzuimregistratie en - analyse, een ongevallenregistratie en het aanbieden van het periodiek medisch onderzoek (PMO).

Wegen

Opstellen van een plan van aanpak als onderdeel van de risico-inventarisatie en - evaluatie (RI&E).

Werken

Oppakken van de aandachtspunten zoals vastgelegd in het plan van aanpak als onderdeel van de risico-inventarisatie en - evaluatie (RI&E).

De inventarisatie van gevaren en het beoordelen van risico's in de RI&E moeten dienen als basis om de noodzakelijke voorlichting en onderricht vast te stellen. Voorlichting en onderricht over arbeidsomstandigheden en verzuim is van belang. 'Weten' is immers een noodzakelijke voorwaarde voor 'doen'.

Het is noodzakelijk binnen een onderneming erg duidelijk te zijn over wat wel en niet mag. Het verdient aanbeveling dit duidelijk vast te leggen in instructies en voorschriften (bedrijfsreglement). Hoe concreter deze instructies en voorschriften, des te groter de kans op naleving.

Leidinggevenden moeten toezicht houden op het gedrag van werknemers. Voordat toezicht wordt gehouden is het essentieel de instructies en voorschriften aan alle werknemers duidelijk te communiceren en voorlichting en onderricht te geven over relevante onderwerpen. Het houden van toezicht is pas doelmatig als aan deze voorwaarden is voldaan.

Overleg over arbeidsomstandigheden en verzuim, en het maken van afspraken hierover tussen werkgever, leidinggevenden en (vertegenwoordigers van de) werknemers is een belangrijke manier om te werken aan betere arbeidsomstandigheden en minder verzuim.

Waken

Evaluieren is essentieel bij het systematisch verbeteren van de arbeidsomstandigheden en het verzuim.

Veranderingen in de wet- en regelgeving, de stand van de wetenschap en de professionele dienstverlening kunnen het noodzakelijk maken de arbeidsomstandigheden en de manier waarop een onderneming daar mee omgaat, opnieuw te evalueren.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd.
Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bedrijfshulpverlening

Ondanks alle genomen veiligheidsmaatregelen kan er altijd iets mis gaan in een bedrijf, waardoor eerste hulp moet worden verleend of een (beginnend) brandje worden geblust. In ernstige gevallen kan het zelfs zover komen dat het bedrijfsgebouw moet worden ontruimd.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

In geval van een calamiteit (ongeval, iemand die onwel wordt, beginnende brand) worden snel de juiste maatregel(en) genomen om (ergere) schade te voorkomen.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Organiseer de bedrijfshulpverlening die afgestemd is op mogelijke gebeurtenissen tijdens het werk. Zie organisatie en voorbereiding.
- Houdt bij de planning van het werk rekening met de beschikbaarheid van bedrijfshulpverleners.
- Zorg dat ook op locatie binnen een paar minuten hulp kan worden verleend.
- Zorg dat op de werkplek verbandmiddelen en een brandblusser aanwezig zijn.
- Waarborg een goede communicatie en afstemming met parate externe hulpverleningsorganisaties.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Voorkom zo veel mogelijk alleenwerk of geïsoleerd werk.
- Leid voldoende medewerkers op als bedrijfshulpverlener. Uit de RI&E blijkt hoeveel BHV'ers er nodig zijn, afhankelijk van de risico's in het bedrijf, spreiding van werkzaamheden, aantal medewerkers e.d.
- Maak afspraken met opdrachtgevers over de bedrijfshulpverlening. Om snel hulp te kunnen verlenen kan het nodig zijn om de opdrachtgever in te schakelen.
- Maak een ontruimingsplan voor bedrijfsgebouwen waar meerdere mensen werkzaam zijn
- Zorg dat er voldoende vluchtroutes zijn in geval van calamiteiten.
- Zorg dat hulpverleners de locatie kunnen vinden en bereiken.
- Zorg eventueel voor transport; dit is vooral van belang bij slechte bodemgesteldheid.
- Maak afspraken bij alleenwerk over:
 - Opleiding en instructie BHV
 - Beschikbaarheid en onderhoud van BHV middelen
 - Communicatiemiddelen en te gebruiken nummers
 - Zorg voor communicatiemiddelen.
 - Toezicht en contact vanuit het bedrijf

Middelen

- Zorg voor een "bedrijfsverbanddoos BHV" op locatie, die voldoet aan de richtlijnen zoals deze zijn opgesteld door het Oranje Kruis. zie www.ehbo.nl/verbandsetbedrijf.htm
- Zorg voor een "verbanddoos BHV kleine werkunit" in voertuigen. Naast de al complete basisinhoud van de richtlijn, kan het nodig zijn om de set aan te vullen met specifieke BHV producten, zoals een tekenpincet.
- Zorg bij voorkeur voor een brandblusapparaat op een voertuig. In Nederland is een brandblusapparaat, niet verplicht, tenzij als de verzekering dit vereist zoals op combines e.d.
- Zorg voor een oogspoelvoorziening op een spuitmachine voor gewasbeschermings- middelen en biociden

Opleiding en instructie

- Laat de bedrijfshulpverleners een cursus bedrijfshulpverlening volgen, waarin aandacht besteed wordt aan de volgende onderwerpen:
 - Alleen werken. Er is ook een speciale opleiding "Hulpverlener geïsoleerde arbeid" zie www.ipc.groen.nl
 - Val- en beknelplingsletsel.

- In- en uitwendige bloedingen.
- Oog en gelaatsletsel.
- Huidirritaties, blaarvorming en vergiftingsverschijnselen.
- Elektriciteitsongeval.
- Medische aandoeningen als beroerte, epilepsie, hartziekten en suikerziekte.
- Informeer ook de andere medewerkers hoe de bedrijfshulpverlening geregeld is.
- Laat de bedrijfshulpverleners regelmatig oefenen (minimaal 1 x per jaar) en communiceer de opgedane kennis met collega's bij voorbeeld in een toolboxmeeting.
- Zorg voor na- en bijscholing van de bedrijfshulpverleners (minimaal 2 dagdelen per twee jaar)
- Zorg dat de medewerker geïnstrueerd is als hij zelf vast komt te zitten in een machine. Niet losrukken, omdat daarmee het letsel kan verergeren. Draai de machine alleen terug als het letsel daarmee niet verergerd. Draai de machine handmatig terug.

Meer informatie

- www.stigas.nl onder diensten / bedrijfshulpverlening
- www.stigas.nl onder downloads / bedrijfshulpverlening afgestemd op uw agrarisch bedrijf
- www.oranjekruis.nl
- www.ipcgroen.nl > Hoveniers en Groenvoorzieners > Cursusaanbod > Arbo en veiligheid

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Voor de medewerker:

- Zorg dat er per ploeg een mobiele telefoon aanwezig is.
- Neem de telefoon mee in het bovenzakje van de werkleding, zodat je deze altijd bij de hand hebt.
- Zorg dat je het "ICE" nummer (In Case of Emergency) in je telefoon hebt staan. Dat is het nummer van de BHV- er of het bedrijf dat altijd goed bereikbaar is. Een ander kan dat "ICE" nummer dan bellen met jouw mobiel als je niet in staat bent zelf te bellen.
- Controleer of er een verbandtrommel en brandblusapparaat aanwezig is.
- Werk altijd met nauwsluitende werkleding dat niet rafelt.
- Zorg dat er geen koord of touwtjes of andere dingen uit de kleding hangen.
- Zorg dat je zelf weet waar je bent en dat hulpverleners u weten te vinden. Geef zo goed mogelijk de locatie op.

Voor de bedrijfshulpverlener:

- Zorg er voor dat je altijd goed bereikbaar bent.
- Zorg dat je binnen enkele minuten op de plaats van de calamiteit kunt zijn.
- Gebruik verkorte telefoonnummers van belangrijke personen en hulporganisaties in het telefoonboek.
- Zorg dat je een adequate verbandtrommel en brandblusapparaat bij je hebt.
- Volg regelmatig herhalingscursussen om bij te blijven, zodat je weet hoe te handelen bij een calamiteit.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Jongeren

In de Groene Sector werken soms jongeren. Zij lopen extra risicos als het gaat om veiligheid en gezondheid doordat zij gevaren nog niet goed in kunnen schatten, niet of nauwelijks werkervaring hebben en doordat zij lichamelijk en geestelijk nog volop in ontwikkeling zijn. Daarom gelden er specifieke regels voor de werkzaamheden van jongeren. Deze regels moeten zorgen voor voldoende bescherming van de gezondheid en veiligheid van jongeren. De regels voor 13-, 14- en 15-jarigen (kinderen) en 16- en 17-jarigen (jeugdigen) zijn verschillend.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Kinderen van 12 jaar en jonger werken niet.
- 13-, 14- en 15-jarigen verrichten alleen lichte werkzaamheden (bijlage 1).
- 16- en 17-jarigen mogen alle werkzaamheden verrichten, behalve de werkzaamheden die voor hen verboden zijn (bijlage 2) en waar voldoende toezicht ontbreekt (zie bijlage 3).

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Stel in het bedrijf schriftelijk vast welke werkzaamheden al dan niet door jongeren kunnen worden verricht en communiceer deze regels duidelijk met leiding, collegas en jongeren zelf.
- Laat jongeren onder voldoende toezicht van een deskundige volwassene werken.
- Geef duidelijke mondelinge en schriftelijke instructies over de werkzaamheden.
- Vermeld in de risico-inventarisatie en - evaluatie:
 - 1.de specifieke gevaren voor jongeren op het gebied van arbeidsomstandigheden
 - 2.de aard, de mate en de duur van de blootstelling aan stoffen, bacterien, virussen, lawaai, trillingen en klimaatomstandigheden
 - 3.de voorlichting aan kinderen en jeugdigen
 - 4.de keuze en het gebruik van arbeidsmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg voor duidelijkheid welke werkzaamheden wel en niet door jongeren kunnen worden verricht. Dat is afhankelijk van de leeftijd van de jongeren, die in uw bedrijf werkzaam zijn, hun ervaring en de mogelijkheden binnen uw bedrijf om toezicht te houden. Kunt u gemakkelijk voldoende toezicht organiseren dan is er meer mogelijk dan wanneer u dit niet kunt garanderen.
- Stel vast of werkzaamheden helemaal niet door jongeren kunnen worden gedaan (bijvoorbeeld omdat voldoende toezicht niet mogelijk is) of alleen onder bepaalde voorwaarden, bijvoorbeeld pas na het volgen van een cursus of specifieke instructie, alleen bij gunstige terreinomstandigheden, alleen samen met zeer ervaren collegas e.d. Aandachtspunten zijnde volgende situaties: machines en apparaten, werkzaamheden met ongunstige omstandigheden en in ongunstige houdingen, schadelijk geluid, trillingen, alleen werken, op hoogte werken, werken langs de weg e.d.
- Enkele regels moeten altijd worden aangehouden bij het besturen van een trekker en een heftruck. Voor het besturen van een land- of tuinbouwtrekker op de openbare weg door 16- en 17-jarigen is een trekkerbewijs noodzakelijk. Voor het besturen van een heftruck moet een 16- en 17-jarige een opleiding heftruckchauffeur hebben volgda.
- Er moet altijd toezicht zijn op het werk van jongeren. De mate van toezicht is mede afhankelijk van de leeftijd van de jongere werknemer en de werkzaamheden. Op enig moment zal het deskundig toezicht zo intensief zijn, dat in feite geen sprake meer is van het zelfstandig verrichten van werkzaamheden door de betreffende jongere werknemer. Voorbeelden zijn het werken met / op (zware) machines, werken op hoogte, werken langs de weg. Het zelfstandig verrichten van de werkzaamheden is dan feitelijk verboden. Zie ook bijlage 3: Wat wordt verstaan onder deskundig toezicht?.
- Ook als een jongere in het kader van zijn opleiding werkzaamheden verricht, moet er deskundig toezicht zijn.
- Heeft de jongere geen ervaring met de werkzaamheden zorg dan voor een goed inwerktraject en heldere instructies, die zo vaak als nodig worden herhaald. Zorg voor duidelijkheid wie toezicht houdt op de werkzaamheden en geef jongeren zelf ook duidelijkheid wie zij kunnen aanspreken met vragen. Sommige oudere, ervaren medewerkers zijn geboren toezichthouders en mentoren voor jongeren: maak hier gebruik van.
- Kinderen (13, 14, 15 jarigen) mogen nooit met gevaarlijke stoffen werken.
- Jeugdigen mogen slechts met een beperkt aantal schadelijke stoffen werken en slechts uitsluitend onder toezicht. Zij mogen niet werken met stoffen die sensibiliserend, kankerverwekkend, mutageen of voor de voortplanting schadelijk zijn.

Wat u verder nog moet weten

- Voor jongeren gelden afwijkende regels voor werktijden. Voor kinderen onder de 16 jaar geldt een specifiek regime, voor jeugdigen vanaf 16 jaar zijn er enkele extra regels. Zo moet bijvoorbeeld bij de werktijd rekening gehouden worden met de tijd, die jongeren besteden aan hun opleiding. Werk volgens deze voorschriften uit de Arbeidstijdenwet.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist voor de dagelijkse praktijk (jeugdige)

- Volg altijd de instructies op die gegeven zijn.
- Werk niet met gevaarlijke of giftige stoffen en gevaarlijke machines en apparaten.
- Vraag het aan je leidinggevende of een ervaren collega als je niet zeker weet of je wel met een stof, apparaat of machine mag werken.
- Stop als je denkt dat het werk te gevaarlijk is of als mensen in de omgeving gevaar lopen.
- Meld problemen direct bij de leidinggevende.
- Werk alleen met een machine als je goed opgeleid en ingewerkt bent.
- Werk niet meer dan het maximale toegestane aantal uren.

Checklist voor de dagelijkse praktijk (toezichthouder)

- Zorg dat u op de hoogte bent van de afspraken in het bedrijf over welke werkzaamheden door jeugdigen mogen worden verricht.
- Stem het toezicht zo veel mogelijk af op de capaciteiten en ervaring van de betreffende jeugdigen.
- Geef jeugdigen duidelijke instructies en check of ze de instructies hebben begrepen.
- Zorg dat u in de gaten houdt of de jongere de instructies en afspraken opvolgt.
- Neem vragen en klachten van jongeren serieus.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 1 - Kinderen

13-, 14- en 15-jarigen: wat mogen ze doen?

13-, 14- en 15-jarigen (kinderen) mogen werkzaamheden van lichte aard verrichten.
Daarbij gelden de volgende voorwaarden:

- Bij 13- en 14-jarigen moet permanent toezicht aanwezig zijn. Zij mogen niet zelfstandig werken. Bij 15-jarigen moet de toezichthouder voortdurend in de nabijheid zijn. Deze hoeft dus niet permanent aanwezig te zijn. 15-jarigen mogen zelfstandig werken.
- Kinderen mogen geen werkzaamheden verrichten waarbij niet in gevarieerde werkhoudingen kan worden gewerkt. Ze mogen dus niet langdurig staan, op de knieën zitten, in een gedraaide of gebukte houding of met geheven schouders werken.
- Kinderen mogen geen lasten tillen van meer dan 10 kg. Deze norm geldt onder gunstige omstandigheden. Dat wil zeggen dat de last goed is vast te pakken en tussen knie en schouderhoogte kan worden opgepakt en weggezet.
- Kinderen mogen geen voorwerpen duwen of trekken waarbij meer dan 20 kg kracht nodig is. Duwen is overigens beter dan trekken. Vuistregel is dat de spierkracht van kinderen tot 15 jaar ongeveer 40–70% bedraagt van een volwassene. De trekkraft kan gemeten worden met een unster of trekveer. Door te duwen met een (personen)weegschaal tussen het voorwerp en uw handen, kunt u de duwkracht meten.
- Kinderen mogen geen werkzaamheden verrichten waarbij permanent met persoonlijke beschermingsmiddelen moet worden gewerkt.
- Kinderen mogen niet in een omgeving zijn waar machines staan waarbij snij-, knel-, plet-, elektrocutie-, brand- of valgevaar bestaat.
- Zij mogen geen werk doen dat lichaamstrillingen van meer dan $0,5 \text{ m/s}^2$ veroorzaakt, of werk dat hand-armtrillingen veroorzaakt van meer dan $2,5 \text{ m/s}^2$. Voor meer informatie zie de folder Trillingen in de agrarische en groene sector van Stigas.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 2 - Jeugdigen

16- en 17- jarigen (jeugdigen): wat mogen ze doen?

16- en 17- jarigen mogen in principe alle werkzaamheden uitvoeren. Uitzonderingen worden hieronder genoemd.

Werkzaamheden die 16- en 17- jarigen alleen onder toezicht mogen uitvoeren:

- werken in een omgeving waar instortgevaar bestaat (bijvoorbeeld bij sommige graafwerkzaamheden).
- werken aan of in de buurt van hoogspanningsleidingen.
- werken met stoffen die kunnen ontploffen, die irriterend of bijtend zijn, of waarbij op de verpakking staat dat de stof schadelijk is met als toevoeging 'onherstelbare effecten niet uitgesloten'
- werken met persgassen, onder druk vloeibaar gemaakte gassen en opgeloste gassen. Ook het werken aan of met kuipen, bassins, leidingen of reservoires waarin zich een of meer van deze gassen bevinden, moet onder toezicht gebeuren.
- eentonig werk, waarvoor de jeugdige per stuk wordt betaald.
- het besturen van een trekker en het aan- of afkoppelen van aanhangwagens of werktuigen, mits zij in het bezit zijn van een trekkerijbewijs.

N.B.: 16- en 17- jarigen mogen met een land- of tuinbouwtrekker op de openbare weg rijden, als ze een trekkerijbewijs hebben.

Verboden werkzaamheden voor 16- en 17- jarigen:

- werken met stoffen waarvoor men allergisch kan worden (sensibiliserend), stoffen die kankerverwekkend zijn, stoffen die DNA kunnen beschadigen en stoffen die schadelijk zijn voor de voortplanting. Gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van de stoffen te staan. Let op: hieronder vallen ook gewasbeschermingsmiddelen.
- werken met stoffen die zich in het lichaam ophopen of slecht zijn voor de gezondheid. Gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van de stoffen te staan.
- werken op lawaaiige plekken. De dagelijkse blootstelling aan lawaai mag op deze werkplekken niet hoger zijn dan gemiddeld 85 dB(A).
- werk dat lichaamstrillingen van meer dan 0,5 m/ s² veroorzaakt.
- werk dat hand- armtrillingen veroorzaakt van meer dan 2,5 m/ s². Voor meer informatie over trillingen zie de folder Trillingen in de agrarische en groene sector van Stigas.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 3 - Deskundig toezicht

Wat wordt verstaan onder deskundig toezicht?

Het wordt van groot belang geacht dat jeugdigen een plaats in het arbeidsproces kunnen verwerven. Daarom zijn er zo weinig mogelijk wettelijke barrières opgeworpen, zeker voor jongeren tussen 16 en 18 jaar. Daar waar mogelijk kunnen jongeren worden ingezet, als deskundig toezicht de eventuele gevaren die de betreffende arbeid met zich brengt voldoende ondervangt. Dit biedt de mogelijkheid om jeugdige werknemers deel te laten nemen aan het arbeidsproces en zich, ter ondersteuning van hun ontwikkeling, de nodige vaardigheden en verantwoordelijkheden eigen te laten maken. Zo wordt tevens voorkomen dat deze werknemers, bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd, onvoorbereid arbeid gaan verrichten en daarmee door het gemis aan ervaring een potentiële risicogroep blijven.

Deskundig toezicht is daarmee een sleutelbegrip geworden bij de bescherming van de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van jeugdige werknemers. Een aantal risicotvolle werkzaamheden zijn verboden. De overige mogen door jeugdige werknemers worden verricht, maar alleen als het deskundig toezicht zo is georganiseerd dat de gevaren, die op grond van de in art. 4, eerste lid, Arbo- wet voorgeschreven risico-inventarisatie en evaluatie aan die werkzaamheden zijn verbonden, voor jeugdige werknemers, worden voorkomen. Dit betekent dat die werkzaamheden voor jeugdige werknemers verboden zijn, waarbij het niet mogelijk is het deskundig toezicht zodanig te organiseren dat de uit de inventarisatie en evaluatie gebleken gevaren voor die jeugdigen worden voorkomen.

De mate van toezicht is ook afhankelijk van de leeftijd van de jeugdige werknemer. Naarmate een jeugdige werknemer jonger is zal het deskundig toezicht intensiever moeten zijn. Zonder daarbij een exacte leeftijd te kunnen en willen aangeven, zal het deskundig toezicht op enig moment zo intensief zijn (permanente controle en begeleiding), dat in feite geen sprake meer is van het zelfstandig verrichten van werkzaamheden door de betreffende jeugdige werknemer. Dan is het zelfstandig verrichten van de werkzaamheden feitelijk verboden.

Omdat er vele verschillende werksituaties denkbaar zijn is het niet mogelijk een volledige uitwerking te geven van het begrip adequaat deskundig toezicht.

De Nota van Toelichting bij het Arbobesluit geeft echter wel enkele algemene richtlijnen. Essentieel is bijvoorbeeld dat:

- De toezichthouder de mogelijkheid heeft om bij de samenstelling en toewijzing van de onderscheiden taken rekening te houden met de persoonlijke eigenschappen van de jeugdige persoon;
- Hij zich ervan vergewist dat gepaste voorlichting en onderricht is gegeven als bedoeld in artikel 8 van de Arbeidsomstandighedenwet, alvorens een jeugdige te werk wordt gesteld. In deze voorlichting en dit onderricht moeten uiteraard de bijzondere risico's voor de veiligheid en gezondheid van jeugdige werknemers aan de orde komen;
- Hij zich ervan vergewist dat de nodige beschermingsmiddelen aanwezig zijn en dat deze op de juiste manier door de jeugdige werknemer worden gebruikt of toegepast;
- Hij aanwezig is in de nabijheid van de werkplek dan wel direct oproepbaar is;
- Hij regelmatig de werkplek beoordeelt en verifieert of de gegeven voorlichting en introductie voldoende bij de jeugdige werknemer is overgekomen, en zo nodig zorg draagt voor hernieuwde voorlichting en onderricht, al dan niet in aangepaste vorm;
- Hij kan ingrijpen in het productieproces zowel ten behoeve van de jeugdige zelf, als daar waar het kan gaan om de veiligheid van andere werknemers.

(Bron Nota van Toelichting bij het Arbeidsomstandighedenbesluit)

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)

Onder Psychosociale arbeidsbelasting (PSA) wordt verstaan werkdruk, seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten. In de werksituatie kunnen deze stress veroorzaken.

In de groene sector heeft men vooral te maken met werkdruk in piekperiodes, werkdruk veroorzaakt door planningsproblemen en agressie van omstanders. Ook slechte communicatie of omgangsvormen tussen leiding en medewerkers of medewerkers onderling kunnen stress veroorzaken.

Wat is de gewenste situatie? (De norm)

- Werkdruk leidt niet tot gezondheidsklachten.
- Seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten komen niet voor in de sector.
- Medewerkers weten hoe ze om moeten gaan met agressie van omstanders.

Welke maatregelen moet ik daarvoor treffen?

- Inventariseer samen met medewerkers (en de OR of personeelsvertegenwoordiging als het bedrijf hierover beschikt) waar zich knelpunten voordoen in de werkdruk en bij agressie van klanten of omstanders.
- Zorg dat de hoeveelheid werk in relatie tot de beschikbare tijd niet te groot is.
- Stem de inhoud van de taken in de functie af op de eigenschappen, capaciteiten en ervaring van de persoon.
- Zorg voor een goede organisatie van het werk. Denk aan planning van machines, gereedschap en andere hulpmiddelen.
- Zorg voor contactmogelijkheden met het bedrijf.
- Maak afspraken over omgangsvormen en toets deze periodiek.
- Zorg dat een vertrouwenspersoon is aangesteld en bekend is bij alle medewerkers.

Toelichting op de maatregelen

Inventarisatie, organisatie en voorbereiding

- Inventariseer bijvoorbeeld in het kader van de RI&E in uw organisatie waar en wanneer zich werkdruk en/ of ongewenst gedrag voordoet. Maak gebruik van de werknemersvragenlijsten Deze vragenlijst is beschikbaar via website Stigas
- Geef voorlichting over werkdruk, seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten. Zorg er voor dat er in de organisatie gesproken kan worden over werkdruk en omgangsvormen. Voorbeeld van een gedragscode zie bijlage 1
- Zorg dat medewerkers weten waar zij met eventuele klachten en voorstellen terecht kunnen. Klachtenregeling zie bijlage 2
- Ook het ziekteverzuim kan aanwijzingen geven waar sprake is van werkdruk of werkstress.
- Voor individuele medewerkers is er een checklist om te bekijken of er signalen zijn die wijzen op stress. zie bijlage 3 .
- Leidinggevenden kunnen voor onderzoek naar stressignalen de checklist teamniveau gebruiken. zie bijlage 4 . Bespreek met de leiding en medewerkers hoe te hoge werkdruk en ongewenst gedrag voorkomen kan worden. Voor mogelijke maatregelen zie bijlage 5
- Agressie van derden (publiek / omstanders, bezoekers, klanten) doet zich vaak voor bij het afzetten van wegen, kappen van bomen, maaiwerk, enz.. Bekijk of die situaties te vermijden zijn en anders welke maatregelen van te voren te nemen zijn waardoor de agressie ter plekke wordt beperkt. Er is vaak meer te doen dan van tevoren wordt gedacht, zoals door goede voorbereiding tijdsduur van overlast beperken, bepaalde werkzaamheden op andere tijden uitvoeren, andere benadering van omstanders e.d.
- Plan minimaal 1 x per jaar een functioneringsgesprek waarin PSA aan de orde komt.
- Bespreek dan ook of de medewerker het eigen werk goed aan kan, of men het werk te ingewikkeld of juist te eenvoudig vindt, welke aanvullende opleiding en/ of instructie men nodig denkt te hebben en of er al dan niet problemen worden ervaren in de omgang met leiding en/ of collegas.
- Zorg dat leidinggevenden PSA bespreekbaar kunnen maken, zowel bij individuele medewerkers als in hun team. Zij moeten bovendien signalen van werkdruk of ongewenst gedrag kunnen herkennen, zodat zij tijdig met hun medewerkers kunnen spreken en kunnen ingrijpen.

Organisatie van het werk

- Zorg voor een duidelijke werkplanning met zo min mogelijk verstoringen, bijvoorbeeld de juiste mensen op de juiste plaats, materialen / hulpmiddelen op tijd op werkplek, tijdige (bij-)scholing.

Praktijkvoorbeeld:

Tijdens een bouwproject waar wij als hovenier de tuin aanleggen, kunnen we niet verder, omdat een andere aannemer op hetzelfde project ons de weg belemmt. Wij raken achter op de planning. De spanning en werkdruk lopen hoog op. Achteraf bleek dat de afspraken tussen de diverse partijen niet duidelijk waren, waardoor wij het op de werkvlak voor onze kiezen kregen. Om extra werkdruk te voorkomen checkt de uitvoerder nu regelmatig de afspraken en overlegt hij met de andere partijen, om te zorgen dat het werk goed en tijdig uitgevoerd kan worden.

- Houd met alle betrokkenen de werkplanning regelmatig tegen het licht. Wat kan beter? Een manier is om af en toe een of twee projecten / opdrachten door te spreken met alle betrokkenen (mensen die planningen maken, machines en materialen aanleveren en de mensen die het werk uitvoeren) en daaruit conclusies te trekken voor de toekomst.
- Zorg voor correcte wegafzettingen indien nodig bij werk op de openbare weg, zodat weggebruikers tijdig gewaarschuwd worden en uitvoerenden het werk veilig kunnen uitvoeren.
- Zorg dat drukke periodes in het werk afgewisseld worden met minder drukke periodes. Geef medewerkers informatie over wat ze te wachten staat, zodat zij hier ook bij hun priv- leven rekening mee kunnen houden.
- Maak duidelijke afspraken over overwerk en compensatie van overwerk.

Inhoud van het werk

- Zorg voor een taakinhoud die bestaat uit voorbereidende, uitvoerende en ondersteunende taken. Dit om eenzijdigheid in het werk tegen te gaan.
- Zorg voor afwisseling in het werk. Dit betekent naast routinematische (eenvoudige) werkzaamheden ook werkzaamheden, die meer creativiteit en aandacht van de medewerkers eisen (moeilijkheidsgraad).
- Zorg dat medewerkers zelf invloed kunnen uitoefenen op het werktempo, de werkmethode en de werkvolgorde (autonomie).
- Voorkom dat medewerkers hele dagen kort- cyclische taken uitvoeren. Vaak zijn dit werkzaamheden met weinig regelmogelijkheden en een verhoogde kans op RSI (CANS).
- Zorg voor informatie ten aanzien van de werkinhoud. Het onvoldoende op de hoogte zijn van wat iemand moet doen, kan een bron van onzekerheid en stress zijn bij medewerkers.
- Geef medewerkers voldoende regelmogelijkheden en beslissingsbevoegdheid, behorend bij hun functie.
- Zorg voor sociale en functionele contacten tijdens het werk. Dit bevordert niet alleen het welbeinden van de medewerker, maar ook het goed uitvoeren van de verschillende taken. (contactmogelijkheden)

Omvang van het werk

- Zorg voor een juiste verhouding tussen de omvang van de werkzaamheden en de tijd die er voor staat.
- Zorg voor naleving van de werktijdenregeling met bijbehorende pauzes (CAO).
- Voorkom overwerk en zorg voor goede compensatie van overwerk.
- Geef medewerkers de mogelijkheid om vrije dagen / vakanties op te nemen.
- Denk mee met mensen die korter willen werken, bijvoorbeeld vanwege privsituaties.

Ongewenst gedrag

- Stel een gedragscode op hoe men in de organisatie met elkaar om wil gaan. Hebben medewerkers veel te maken met derden, dan kunnen in de gedragscode ook de gewenste omgangsvormen met derden opgenomen worden. Op internet zijn diverse voorbeelden van gedragscodes te vinden.
- Stel een gedragscode bij voorkeur op samen met medewerkers. Dan wordt het iets van ons. Gebruik in ieder geval geen kant- en- klare gedragscode van een andere organisatie, maar maak er een eigen code van.
- Maak duidelijk dat ongewenst gedrag niet wordt getolereerd. Niet alleen door dit uit te dragen maar ook te handelen als dat nodig is.
- Zorg voor een duidelijke procedure en neem afspraken ten aanzien van seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten op in het bedrijfsreglement.
- Check regelmatig, bijvoorbeeld een keer per jaar de omgangsvormen in het bedrijf.
- Denk ook aan uitzendkrachten, stagiairs, gedetacheerden of andere losse krachten. Zij zijn vaker slachtoffer van ongewenst gedrag.
- Maak een klachtenregeling waarin men terecht kan bij de leidinggevende of een aanspreekpunt binnen of buiten het bedrijf (vertrouwenspersoon).
- Zorg voor scholing van leidinggevenden hoe om te gaan met conflicten / problemen.
- Zijn er medewerkers die regelmatig te maken hebben met agressie van publiek, biedt ze dan een training aan waarin zij beter kunnen leren om te gaan met deze agressie.
- Zorg er voor dat mensen, die werkelijk slachtoffer zijn geworden van een incident (bijv. handtastelijkheden, geweld) de juiste hulp en (na)zorg krijgen. Houdt zeker de eerste zes weken de vinger aan de pols en bespreek met de bedrijfsarts mogelijkheden voor professionele hulp als de medewerker hier om vraagt of als de medewerker niet of onvoldoende herstelt (bijv. schrikachtig blijft, gerriteerd, somber of lusteloos is).

Wat u verder nog moet weten

- Stressbevorderende factoren uit het privleven kunnen een rol spelen bij het ervaren van werkdruck.
- Positieve waarderingen, zoals een schouderklopje, snel reageren op verbetersuggesties of klachten van medewerkers, spelen een belangrijke rol in het voorkomen van te hoge psychosociale arbeidsbelasting.

Instrumenten die gebruikt kunnen worden

- Werknemersvragenlijst risico- inventarisatie Hoveniers en Groenvoorziening zie website Stigas
- Risico- inventarisatie en evaluatie.
- Medewerkerstevredenheidsonderzoek.
- Cursus leiding geven, agressietraining enz.

Meer informatie

- Stichting van de arbeid: De brochure Druk Werk: ?!
- Arboportaal: Agressie en geweld

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Checklist dagelijkse praktijk: Hoveniers en Groenvoorziening

- Geef bij uw leidinggevende aan als u denkt het werk niet aan te kunnen.
- Maak gebruik van de geplande pauze, zelfs als u denkt daar eigenlijk 'geen tijd' voor te hebben.
- Maak gebruik van opleidings- en trainingsmogelijkheden om uw kennisniveau op peil te houden en uw inzet binnen het bedrijf te vergroten.
- Voorkom irritatie bij omstanders en verkeersdeelnemers, bijvoorbeeld tijdens laden en lossen en transport van losse lading (bijvoorbeeld takken).
- Werk mee aan een goede werksfeer.
- Spreek collegas aan op ongewenst gedrag, of kaart dit aan tijdens het werkoverleg.
- Meld ongewenst gedrag bij uw leidinggevende of een vertrouwenspersoon.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Bijlage 1 Gedragscode

Inleiding

De gedragscode (seksuele) intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie is bedoeld voor een goed en stimulerend werkclimaat. In een zo'n werkclimaat behoren collegialiteit, respect en aandacht voor de ander tot de normale omgangsvormen en wordt op ongewenst gedrag alert gereageerd. Zo'n klimaat vereist een actieve bijdrage van een ieder. Dat betekent dat niet alleen wordt toegezien op het eigen gedrag, maar ook op dat van anderen. Ongewenst gedrag behoort altijd aan de orde te worden gesteld, hetzij door het rechtstreeks aanspreken van betrokkenen(n), hetzij door het inschakelen van derden (vertrouwenspersoon). Het doel van de gedragscode is om deze uitgangspunten expliciet onder de aandacht te brengen van alle medewerkers.

Vaststelling

Deze gedragscode is door de bedrijfsleiding vastgesteld op (datum:)

Reikwijdte

Deze gedragscode is van toepassing op alle medewerkers, andere personen die werkzaamheden verrichten of bezoeker van het bedrijf

Begripsbepaling

- Seksuele intimidatie: ongewenste seksuele toenadering in welke vorm dan ook.
- Agressie en geweld: psychisch of fysiek lastigvallen, bedreigen of aanvallen van anderen.
- Discriminatie: het beledigen van personen vanwege hun ras, godsdienst, geslacht, levensovertuiging en/of seksuele geaardheid.
- Pesten en mobbing: systematisch vernederend, intimiderend of vijandig gedrag, gericht op steeds dezelfde persoon, die zich hiertegen niet of nauwelijks kan verweren.

Preventief beleid

De opstelling van deze gedragscode is bedoeld als vorm van preventief beleid. Maak het beleid concreet door:

- Het kenbaar maken van deze code.
- Het geven van voorlichting over het beleid en de risico's
- Het systematisch in kaart brengen van de risico's met betrekking tot ongewenst gedrag
- Het houden van toezicht op de naleving van de gedragscode.
- Scholing van leidinggevenden en medewerkers binnen het bedrijf.
- De inbedding van de gedragscode in het functionerings- en beoordelingsbeleid.

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

Een uitgebreid voorbeeld van een klachtenregeling is te vinden op www.arbobondgenoten.nl

Let op! Deze informatie is afkomstig uit de arbocatalogus agrarische en groene sectoren. De arbocatalogus wordt regelmatig geactualiseerd. Voor de meest actuele informatie verwijzen wij u daarom naar www.agroarbo.nl.

